ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИНА—112 ШУ

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Даькъала хийла марксизм-ленинизм— даим дийна бола революционни интернациональни хьехам!

(КПСС ЦК [illegible])

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ЕРА, 22 АПРЕЛЬ, 1982 ШУ. ◆ № 48 (6614). ◆ Мах 3 кеп.

КОММУНИСТИЧЕСКИ ХЬИСАПЕ БОЛХ БИР!

В. И. Ленин вах 112 шу дизара хетадах республике хинна коммунистически субботник дика чакхдаьлар. Цига дакъа лаьцар 630 эзар сого, шошай балха моттигашка къахьегаш хилар 236 эзар сог, цу дакъе промышленноста 62,4 эзар, транспорте 17,5 эзар, гlишлош хьалъеча 22,3 эзар сог. Пусковой объекташка къахьетта чlоагlа хьинар ойдена къахьегаш хилар 8,9 эзар гlишлонхо.

Еррисоюзни коммунистически субботника кийчо ена а из товеме чекхдаккхара а партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, городской районийн штабаша дукха организаторски политически болх барах субботнике дакъа лаьцар Іалаьмате дукхача болхлоша.

Коммунистически субботник долча дийнахьа хиннача моттигашка хьамальлаш дир къахьегама ветеранаша, Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа дакъа лоецаш хиннараша, производстве хьалхалаттараша. Цар тlахьийкар коллектива хlора член из ди хьинарача къахьегамца белгалдеккхара, эгара лаккагlа къахьегама оесарле хийтара, 1982 шу чекхдаллалца мутта дина къа а хьегаш, СССР-а 60 шу, Нохч-Гlалгlайчен автономе 60 шу, из шиъ ноlамагlа Россене юкъеэза 200 шу дузача цlейшта сийланца некъабазара тlаийца социалистически декхараш толаме кхочаш а деш, КПСС XXVI съезда решенеш кхочашъеча доггlаш дола дакъа юкъедахьара.

Коммунистически субботник долча дийнахьа хьинара къахьийгар «Грознефть» объединение, Горячеводски УБР-ча В. Д. Тамазов хьерта латтача бригада коллективо. Субботник хулеча деношка Куьлбасада-Брегуиски эхача нердача моттигa бурув теха сиввамине йисте а яьнка, мехдаьтта шlам тохийтар цо, дийнахьин буси 800 тонн мехкдаьтта а душ. 17 апреле бригада коллективо тlахкхоачашйир денна йола норма, цунца цхьана дукха балхаш дир промышленни даькъа эксплуатаци дlаяхара сиввамине кийчъеш.

Малгобекски автотранспортни предприятиерча С. Котоев верта латтача комсомольско-кегирхой бригада коллектико субботник долча дийнахьа болх бир кхоьдахьа доьхора чотехlа, доьхле дакъа юкъедихьар ВЛКСМ XIX съезд хьоиллача денга хlачамехьа шин шера план кхочашьера.

17 апреле заlигlахьаиллехьа республикерча къахьегамхоша дукха балхаш дир. Субботника чотагlа ремонт хьча локомотивеца КПСС XXVI съезда делегата И. З. Антипашкос — Гудермесски локомотивни депо машиниста город Гудермесера Артезиан хьача станце кхачанда дlайигар поезд.

Коммунистически субботник долча дийнахьа город Грозни машиностроительни объединений лерман дуккагlа дlайиза дикха хlахьаш 165 эзар тонн хlатор.

17 апреле республикан [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] Подшипникан предприятиерча Соьзабаша [illegible] бир 1,7 [illegible] тонн [illegible] [illegible] 610 эзар [illegible] [illegible].

Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа республикерча [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

стически хьисапе къахьийгар. Масала, Шелковски районе «Джалка» эхача совхозерча Социалистически Къахьегама Турпал Муслиева Тамара хьерта латтача шекара свеклаш хаьчеча бригада коллективо цу цхьан дийнахьа шин агрегатаца дlайийра 18 гектар свекла, планагlа дlае езаш хиннар 11,5 гектар мара йоацача. Цо къахьегa хьаьхехкар бригада шин агрегатаца 200 гектара тlа шекара свеклаш 5 балха дийнахьа дlае низ кхоачаргхинар, графикал итт дийнахьа дlае езача.

17 апреле дукха къахьегамхой хилар комсаш хьалъевкаш. Надтеречни, Гудермесски, Малгобекски районашкарча комсаш иэеерашта новкъостал дир школьникашен город Грозерча шефашен.

Чlоагlа хьинар ойдена къахьийгар Сунженски районерча «Путь к коммунизму» эхача колхозе коартолаш дlаюьча а. Іуйрийна яла саьхьт даьлча дlадоладир ухкэза балха ди. Хlахьа 55 гектара тlа коартолаш дlайийна а бьлар.

Цу дийнахьа республикерча колхозашкен совхозашкен къахьегаш хилар 87,3 эзар сог, цу дакъе хьейбай фермашка 13,5 эзар сог а волаш. Цар бlаьстан юхьа хьалха дlаюь культураш дlайийра 8 эзар гектара тlа, комсий шпалераш ремонт йир, хьейбай фермашка постам бир.

Коммунистически субботника дакъа лаца 240 эзар гаргга комсомолеци кегирхой араваьлар. Куьлбасада-Кавказски бройлерни птицефабрика пусковой объекташке болх беш хилар 200 гаргга комсомолец, бlаь соагlача сого къахьийгар город Грознера аэропорт хьальеча. Нохч-Гlалгlайчен автономе 60 шу дизаре цlерагlа йола парк хье а еш, гаьнаш дlаеегlар Назрановски районе кегирхоша.

Республикерча школьникаша гулдир 1700 тонн соагlа тиша аьшк, дукха вахьет, дlаегlар гаьнаш, кlотарш, анзаш. Шоай деррига къахьегама сегlаташ комсомольцашен кегирхошен яхаду комсомола XIX съезда.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша болхамий кулгалдоша хьалхагlа а коммунистически субботника кийчо яра 36 предприятие, колхоза, совхоза 554 цеха, смена, бригада, участка, ферма коллектива, 16 эзар болхлоча кхоьйча электроэнерги, биндела, материалаш чотагlа болх бир.

Республикерча къахьегамхоша цу дийнахьа 461 эзар сом аладан даьхкар, из пятилетка фонда юкъе а дахьар.

1981 шера 18 апреле диннача субботнике даькерал диашагlа до ухх шера субботнике дакъа хьохамаш.

Коммунистически субботник долча дийнахьа город Грозера а республика городашкера а дукхача зданеш, хьан хашхаьърча сагlенна кулгнаш [illegible] тlейир, предприятешка организацешка гонахьерча моттигашка, улицашка постам бир.

Республика бахача наьха 194 эзар сого [illegible] [illegible].

Интернациональни доггlа [illegible] цlей а ханна дlаьстар республикан хинна коммунистически субботник. Цига дакъа лоецаш хилар бlаь соагlа болгар [illegible], уж бола беш [illegible] [illegible] [illegible] город Грозна постам бола бола беш хилар Ленсера 93 сог.

Шоай къахьегам республикан Сийлахь наха а хьахьаш а [illegible] В. И. Ленин — дукха [illegible] бахьиш вах 112 шу дукха [illegible] цlена.

«Ленин хlанз а дийна мелбарел дийнагlа ва» яха художника В. Сачкова плакат. «Плакат» яха издательство.

ТАСС фотохроника.

АЗИЕВ Салман.

КХЫ ЦХЬАЬКХА ХИННАВАЦ...

Дукхаза дийцеча
Цхьа хабар кlордеду,
Дукхазза дийшеча
Цхьа йоазув санна,
Дукхазза вийцеча
Цхьа сог а кlордаву
Дукхазза яьхача
Цун цlи а санна.
Массагlа гlоревьнна
Сог хиннав дунен чу,
Наха хьалхаэвьнна,
Ше вахча заман чухь
Шийн цlи дlагlоръевьнна
Я, аьнна, хийттача,
Шийн цlера бос байна,
Іовнжаа каша чу.
Іа дуккагl мел яьха
Цун цlера бос къегаш
Іа дуккагl мел хьаву
Хьамсарал совдоалаш,
Кер бизза цуцара
Безам котбоалаш,
Ленин — баьчча воацар
Хиннавац дунен чу.
Цун доккхача дег чу
Вай мехка халкъ хошар,
Кlоаргача кхетам чу
Дерриг дуна хошар,
Советски хlара сог
Из дег чу кхоабаш ва.
Из сеннар кхы цхьаькха
Хиннавац дунен чу.
Сагацара безам
Тайп-тайпа ма хуллий,
Цхьанна дег чу санна,
Массане дегашка
Даиман уллаш ба
Ленинцара безам.
Из тайпа безам кхы
Хиннабац дунен чу.
Вай мехка цlа ма дац
Цун сурт хьал ца доаллаш,
Байрахх яц, вымпел яц
Цун сурт тlа ца доаллаш,
Вам цхьанне дог ма дац
Цун сурт чу ца доаллаш.
Иштта сурт даьржа сог
Хиннавац дунен чу.
Цун йоазоний кlоаргал
Дар тохка йиш йоацаш.
Язбаьча алхха цхьан
Мугlаро чулоацаш
Хинна уйла яр цун
Йиста боарам боацаш
Иштта йоазув деш сог
Хиннавац дунен чу.
Яхача замашта
Іилманца тохкам беш,
Хlара заман болам
Тохкаш, вlаши нийсбеш,
Цунна дика ховра
Хиннар мо хургдар а.
Иштта Іилма ховш сог
Хиннавац дунен чу.

20 ИЮНЕ— МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

ТОЛАШАГI-БАРИЙ ЦIЕРАШ ЙОАХ

Моттигерча Советашка депутаталла оттабе дикагlбереш хьахоржаш йола собранеш хlанз республикерча къахьегама коллективашка шерра чакхъоал.

Назрановски района юртсоветашка ухх шера хоржаргва 536 сог, горсовете — 50 сог, райсовете — 100 сог. Советашка харжа оттабьраашта юкъе ба юрте боахама специалисташ, интеллигенце дикагlбола викалаш, цlи хаза нах.

Назрановски совхоз-техникума коллективо райсовета депутаталла харжа оттаваьа тракторист М. С. Евлоев. Вахера, къахьегама шийгара масал а гойташ, хьавоагlа из. Бlаьстенкхашкара балхаш чакхдоакхача цаl ах, шиъ норма кхоачашъю цо. Ленински субботник долча дийнахьа план 12 гектар йолаш, цо 30 гектара тlа хlат дlадийра. Дукхача шерашка беркате болх барах, цунна еннай Ленина орден, дукха а медалаш, царна юкъе эрий даьда лаьтташ карадерзадерах яр а йолаш.

Райсовета а юртсовета а депутаталла харжа оттабьраашта юкъе а Октябрьски революце орден, дукха а медалаш пелаеш йола Р. М. Тимурзиева — «40 лет Октября» яхача совхоза доярка.

Иштта къахьегарца белгалбаьнна нах ба райсовета депутаталла харжа оттабеш З. А. Мурзабекова — хlат хьачуйидача Пliевски предприята болхло, М. Т. Бузуртанов «Мазия» совхоза тракторист, горсовета депутаталла харжа оттавьа П. Д. Халгуев — П. Ахриева цlерагlча «Электроинструмента» завода слесарь, кхыбереш.

Хоржамий кампани шерра чакхдоаккхаш я Малгобекски районе а. Буруя тохара управлене ухх деношка хиннача собране горсовета депутаталла харжа оттабир бурильщик У. М. Хадзиев, УБР начальник С. А. Тимиреев лаборантка Л. Н. Заругаева.

Депутаталла харжа кандидаташ белгалбоахеш собранеш хиннай Вознесенски газ чакхдоахача заводе. Укхаза горсовета депутаталла харжа оттаьи шийн декхареш дикка кхоачашдеш йола дика общественница Л. В. Гакаева.

Юртбоахама специалисташ, хьайбаш, комсаш пелаеш цlераш йоах районерча совхозашка чакхъоаллеча собранешка. «Кавказ» яхача совхоза коллективо горсовета депутаталла харжа могашьй хьаккхарч лелаеча ферма бригадир Гарковенко Лидия Васильевна. Лекха хьокхамаш а доахаш, къахьег цо кулгалдеча коллективо.

Депутаталла харжа кандидаташ оттабеш йола кампани шерлуш йоагlа г. Грознерча предприятешка, организацешка. Художественни промыслаш объединене коллектива собране горсовета депутаталла харжа оттавир участка мастер Хь. Ахмадов. Производственни, депутатски декхараш толаме кхоачашдеш хьавоагlа из. Цунга хьаьжжа пхазагlа депутаталла харжа оттавеш сий ду цун коллективо. Цу дийнахьа укхаза Ленински райсовета депутаталла харжа белгалбехьар дикагlбола производственникаш: Г. А. Замолаев — наставникаша, М. Х. Бисиева — барзхьаш тегар, В. С. Глущенко — стеклодув, В. М. Тумиева — упаковщица. Царех цхьабереш а ба шозлагlа депутаталла хоржаш.

М-Б. ЦИЦКИЕВ.

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

Селхан республикански театрально-концертни зале хилар Коммунистически партии Советски паччахьаллен вlашагlъеллачун, дунен пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленин вах 112 шу дизара хетаяь Грозне къахьегамхой торжественни заседани.

Заседание президиуме бар КПСС ЦК член, парте Нохч-Гlалгlай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов, КПСС обкома шоллагlа секретарь Л. Д. Матошидов, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, НГIАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС обкоми секретараш М. О. Бузуртанов, В. И. Дмитриенко, Д. Г. Зезигов, города а республика а хьамболи кулгалхой, производстве хьалхалаттараш.

Гулбенгараша чlоагlа тlеараш а дегlаш сийдеш президиуме хоржа новкъост Л. И. Брежнев парте лаьтта КПСС ЦК Политбюро.

В. И. Ленин вах 112 шу дизарах йола доклад йир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Цул тlехьагlа гойтар «Ленинана» яха спектакль.

РЕЙД ЯХЬА—ХIАРА ДЕННА ТЕРКО

Укх шера бlаьсти дика тlехьаийлар бахьан долаш хьуна сеаш хилар кхашкара балхаш кхоачашдара йола графикаш. Хlанзе дlайийна дукха хила езаш йола цхьайола юртбоахама культураш, хаотташ хьалаш ва латтараlа хlана а дlайийна йийнанц. Цудухьа къахьегамхой декхарийна ба хlара сахьта, минута кхом беш геттара сиха кхашкара балхаш чакхдаха.

Гулакхаш динагlа лел шоай болх лерттlа вlашаlехьабьнхача, бlаьстан кхашкара балхаш толаме кхоачашдара хьалхе кийчо яьча боахамашка. Хадаьете а, хlана а цхьайолчи совхозашка доагlача бесса дlадоладаьдац кхашкара балхаш. Из хьахецар укх денашца тхи рейдови бригада баьча тохкамо. Тхо хилар Малгобекски района цхьайолча совхозашка.

Района боахамашта юкъе йоккхагlчарех лоарlаш я «Сагопшински» совхоз. Дукха культураш а ухкаш лоацача хана дlайийна яц цlаш. Механизаторий дlайийна балхий цхьайола культураш ялта лаьрхlа 90 гектар йоl ,50 гектар горох. Хlаьта мукъахьнна цхьайола техника дlахьохийнай кеманд ансекраш [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] а. Иштта шоай [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Къахьтта хlанзе къахьегаш ба люцерна дlайийна йола механизаторий. 300 гектар тlа фуна лаьрхlа из культура [illegible] сеш ба. Цудухьа из [illegible] дикагlа дола лаьтта хержаш. Из шоай ханнахьа хьакьеда удобренеца. Хlара гектара 7 центнер минеральни, 20 тонн органически удобрени хайсай.

Фу боарамагlа дlадера механизаторашка лаьрхlа кийчьйо хьа сеадаз.

Люцерна дlаюча ехай тlа ука къахьчача хана, [illegible] беш йоаллар ках агрегат, царах шиъ сеадаза яр, вlахьа [illegible] [illegible].

[illegible] моттигашка [illegible] тlадиса фуь удобренеш, тlагlолла еза каток а тохаени.

Совхоза лелаеш ба совхоза дикагlйола механизаторий Ведизов Уматгирий Коригов Башири. Цхьа балха дlадахийташ царга хlара дешийн, цахьи ахи норма кхоачаш ца еш. Хlаьта из 25—30 гектар а. Иштта къинаре къахьегаш ба совхоза кlа юрта Совета хьалха депутат Цечоев Гасанали Нерашиова Хамзири.

— Мага [illegible] люцерна дlайийна? — аьтт оаха № 2 йолча отделене управляющига Белхароева Идрисага.

— Тахан йистедовла деза тхо, — йоах Идриса — йиса 30 гектар мара яц. — Бlаьста тlехьаийнарх а мел дlанхаьчар доацача хана из дlайийна яьнха. Са тохкача хана дlадоладора механизатораша болх. Хlаьта шоай тракторий моторашдlа а доадайар бола хьахлабочча мара. Из болх иштта толаме чакхдоаккхара оаха хьалхе а лаьрхlа механизаторий отряд вlашагlъелладир.

Делкъа ха хьатlакхоачача хана ухай тlа хьачар дlахьаьа леда [illegible] хьургукой. Бакъда, из езаш гlулакх шийбдалазар цига. Механизатораша техника дика кийчъяьна гуш дар. Хlаьта шийн ханнахьа кхаьчар доагорий техникана заправка ен йола машин а. Трактораршта доагор чудоттача къаьа фуй удобренеши Іочу а яйна сеча севлаш хьальна Цечоев Гасанханем Нерашова Хамзиш. Иштта хlара минут а лораеш, болха ханах бизза пайда эцаш вlаьхьаш бах хьюш цу коллективо из толам.

Бакъда, деррига гlулакхаш дика лел аьлча нийса дац. Лорха лел укхаза социалистически къахьлария къахьегамхой моральни а материальни а белгалбахари. Вешта аьлча, из болх тесса битаб совхоза кулгалхоша. Шоллагlча цхьоалагlчен отделенеша гонна гучадаьлар хьокхамни удгаш масса а йана дахча латтахьа. Цкъ тlа доаббаш боадхоаш дийнахьа ер болх, хан малаз хьалха латтар, тlехьаийсар. Отделенеша хlанз а кlашагlдохаш [illegible] ханна йола партийни группаш, хальна тlахьожама постенаш.

— Бlаьстан культураш дlаера дукха гlулакхаш дахьаьра совхоза партийни организаце, — ахай дукхедь совхоза директора М. Белхароева. — Оттадай комплексни план, цу тlа белгалдаьккхай хlарчане де дессар, къахьегама хьаьлархой социалистически къахьегама болхой моральни а материальни а белгалбахара гlулакх, кийчьяй социалистически къахьегама условеш.

Пайда хулий царех, нагахь санна совхоза къахьегамхошта уж йовзаш ца хилча?!

Социалистически къахьегама декхараш гlулакх хьах даьиала дакъа ала ваьа лаламашка «Кавказ» яхача совхозе а.

Укхаза № 2 йолча бригаде къахьегаш дахьета хьокха а хьокхамни уыг бlаргадоваьлар тхона.

— Тоаде дlадахьийтал оаха из, — яхай дехкадаала гlертар бригадир Кухарев Николай Петрович.

Цу деташа кlалхар волийтанг хьогl Кухарев а. Из гlулакх леладаре оехагоахкаме бола совхоза коммунисташ а? Из бола хьаьхкагlа а бах хила бола дар.

Иштта, хьоге а чакхьалхха хила [illegible] яр тlаха бригадин стера цар [illegible] ремонт а. Из хьинахьа ца дар оахван доааш отделене болхлошта хlана салагlа а хlана даа а моттиг яц.

— Хала да, иштта сарралца буац бlайха кхача а бола болх бе, — яхаш тхога шийн бала водадора кхета лаьрхlа йола гораха дlахьеш волча механизаторна Халин Витале. — Совхоза хилча, цига бlаргагусадар сой бала тlара новкъостал, хоарейдар цар гlулакхаш машина лел, дикагlа болх баьр малаи, йоахка ба бала опыт йолча механизатораша хоатаргдар сайна да хоьр.

Шоай болхлой хьалхаш толе ханнахьа хьакхал дlахьаьча доце а, совхоза кулгалхой «стеналь» дlахьахьчад хилал хьалха фуна лаьрхlа бола люцерна 300 гектар дlайийна хьайхай оаха хьаха рапорт даза. Тхона гучадаьлар укхаза люцерна 132 гектара тlа мара дlайийна ца хилар.

№ 2 йолча бригадина кхоагlаш сорголаш а дlахьаьхьа 20 гектар а. Бахьан тха хинначчи дийнахьа болх бан арах 17 трактор мара цаяр. Шийга техника вахьар дlаьтташиха механизатораша а совхоза. Из бахьан долаш хlана а органически удобренеш схьалхьадац иадуртхаза.

раьлаьна тохкамолагlа хьалхlаш дlас сеаш йола 100 гектар лаьтта. Тракторашта тоьхаш хургьар механизаторий хачакара [illegible] хьалхоана шоай хьагахаа [illegible] хьа ах хинна [illegible].

Бlаьстан кхашкара балхаш дlадоладара дlахьаза бола техника. тохха ца йохьар оаха [illegible] М. Горяев шерагlаш районара гlулакхаш а № 1 йолча отделене управляющо Халухаев Абдулагl болх беш яр. Комсангта гlера лаьтта дlадоаккхаш йола кхоьа фо тохаш хьагучайвозах йола кхоьи агрегат, дlадлагlа фо доггар оха латта дикка ца яхьияй. Хlана а болх хьилаяд шпалера дlоагlий дlадоагlа йола агрегат.

Цу совхозе сорташ а 514 гектар комсаш я. Царех фо а тоха лаьттан кlаахара хьамукъаьхьай 160 гектара тlара шаш. Хlаьта шпалера юалай 80 гектар. Хlанзза теше хоораш 300 гектар дааш.

Гетара хоала лел совхозе комсий боахамашка болх беррай социалистически къахьегамашка [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

М. САУТИЕВ, Малгобекски района халкъа тlахьожама кулгалхочун инспектор.

Н. АГИЕВ, Малгобекски района «Ленински знамя» газета корреспондент.

Х. ШАДИЕВ, «Сердало» газета корреспондент.

«ХЬА ДЕГАЦА, ХЬА ЦІЕРАЦА, НОВКЪОСТ, УЙЛА Ю ОАХА, САДОАХ, КЪОВСАМ ЛОАТТАБУ, ДАХ!» В. МАЯКОВСКИЙ

ЦУН ЦІИ, ИДЕЯШ, ГІУЛАКХАШ ДАИМ ДАХАРГДА

ПАЧЧАХЬА кабахта, тьнарча СибарегІа дІаваханйта, ца волаш эмигрант волаш Владимир Ильич хиларах цІаккха хадацара нахацара цун бувзамаш. Уж кхы а чІоагІделар, боарам боацаш шердалар В. И. Ленин Советски паччахьалкхенна керте эттачул тІехьагІа. «МугІареча болхлочоа, ахархочоа хетар, царна дагардар хьар парте ЦК а Халкъа Комиссарий Совета а членашта хетар харал кІезигагІа лоархІам болаш дацар цунна» — яхаш дагалувц В. А. Карпинске. В. И. Ленина чІоагІа сий деши хозахетаци тІанийра делегацеш. 1920 шера 1—7 сентябре Баку хилар Малхбоалех халкъий Хьалхара съезд.

Съездо решени тІанийцар В. И. Ленин волча 27 сагах латта делегаци яхийтара хьакъехьа. Царна юкъе вар нохчо Джу Акаев, гІалгІа Гойгов Іаддал-Хьамид. 1920 шера 13 октябре делегаци хилар ЦК Политбюро заседане, хІаьта цига председателал деш вар В. И. Ленин.

Ленина довзаш хиннад мехкдаьттахой хьашташ, царна эшараш. Промыслай, заводий гІулакхашта духтІавулаш хиннав из, делегацеш тІанийяь, мехкдаьтта промышленность сихагІа юхаметтаоттаяра де дезараш царца дувцаш хиннав.

1920 шера 13 ноябре цо тІанийцав грозненски болхлоша вахийта П. К. Зайцев. Цо дихьа хиннад горнорабочий союза Грозненски отделене болх бара эша литературей материалаши ехаш яздаь письмо.

Владимир Ильичага грозненски мехкдаьттахоша яздора: «Веза новкъост! Тха баьчча! Оаха, грозненски промыслай болхлоша, новкъостий моаршал дайт хьога. Тхо теш, тха баьчча, тхоай промыслаш йоагІача бесса оахош тоаергхиларах, тайп тайпарча бандаех лораергхиларах... Тхоай болхлой-ахархой Іаьдалах теш тхо».

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацар мехка общественни вахаре, дунен тІарча событешка хьежар. Дунен халкъашта юкъера Генуэзски конференцин кийчъеча а чакхйоанкхача а хана шоашта хетар долча тайпара дІаьхайкадир цар. Цу хьакъехьа теркам тІаоаш я 1922 шера 27 январе «Нефтерабочий» яхача газета тІа хинна корреспонденш. Цу тІа йоахар: «23 январе Интпола клуберча политкружоке дийцар Генуэзски конференце балха хьалаш. Соцам бир: вай Ильич санна вола хьакъал дола новкъост вахийтача бакъахьа хургвар. Бакъда, из саннача «командировке» цу тайпара саг вахийта кхераме да. Дукха хьайсачул тІехьагІа Ильич конференце вахийтара масса а дукьала хилар»

В. И. Ленан цамогаш хиннача деношка Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша хьакье кхар Ильич шоашта Іалашмати дукха везилга. 1922 шера 21 октябре город Грозне коммунистий ерригачІа городской собрание В. И. Ленинага телеграмма яхийтар. Цу тІа йоахар: РКП(б) члений ерригача города собрание дІайхь моаршал лу болхлой-ахархой правительствана юха а керте эттача шоашта дукха везача баьччага а хьехархочунга а нов. Ленинга. Тхоай маьнга тІа латта телоныш оаха ашьерьа нах... тадена а мугІараш чІоагІа а хиларца, пролетариатаца бувзам хиларца. Собрани чІоагІа теша и республика боахам юхаметтаоттабеча Іаьйха дакъа лацаро цун къаьст-къаьста доакъош деІадоалгдар корта болашагІа а планагІа а леладергхиларах, тха новкъа тІа моллагІа хилонаш наьйс ладарах. Грозненски доагоро мехкдаьтта яр а йолаш езайоккха индустри меттаоттае тхоай вІаштІехь даргхиларах».

1923 шера 17 марта хьайийлар гІалгІай кагирхой окружной конференции. Конференце В. И. Ленинага яхьийтача телеграмма тІа йоахар: «Веза Ильич! ГІалгІай кагирхой конференце моаршал дайт хьога, дунен революце баьччага, хьо сихагІа верзар а довш».

Цу дийнахьа хилар болхлой клубеи Къаьнача промыслай Ленина цІерагІча горняцкий союзан члений юкъара собрани. Цига гулвеннача 400 сиго укх тайпара сецам тІанийцаб: «Ильичага хьожача лораша н. Ленин боккъонца вийраз валлалца балха тІа ма путалва, хІаьта Ильича цар лхачунга ли а дувгІалда».

1924 шера 21 январе доккха во дера мехката — В. И. Ленин кхелхар. Из во кхаъ цу сахьате дІакхаьчар промыслашкеи заводашкеи. Дехьа а сехьа а вІашагІъетталу траурни митингаш. Бакъда, къахьегамхой беха хьовзадар. Эггара хьалха болхлой классо а гойташ, наха дІатойтар шоаш сабар долаш хилар, кхотабеннеи дисциплина йолашии хилар.

Къаьнача мехкдаьттахочо Я. Е. Мальцева дагалувц: «Шийлача январьски дийнахьа буровой ера го баьккха траурни рамка хиина листовка Ленин кхелхав. Наха юкъера дІавахар дукха веза Ильич. Сова бІаргабайнабар тІем тІа шоашта Іалашмате дукха беза нах бонбаь бисараш. Цар боха ца бохаш сатохар. Бакъда, цу дийнахьа бераш санна махьарч детташ белхар уж. Цаккха йицлургьяц городал арахьа хинна траурни митинг. Геттара шийла ди дар. Кортош тІа кийнаш йоацаш ззараш нах латтар. Пхе минута детта ца луш сецар мехкдаьтта Грозне дог. Городе кхайкаш яр гудокаш. Грозненски мехкдаьттахоша дув биар шоай деррига низаш, вшаш хуле вахар а Ильича, васкеташ кхоачашзара дІадала».

ЦУ ДЕНОШКА Грознера Москве Центральни Комитета. Советски правительства цІерагІа итташ а бІаьш а телеграммаш ухар. «Большевик» яхача завода РКП(б) ячейка члений а парте боацача болхлой а юкъара собрание резолюце тІа йоахар. «Оаха, «Большевик» яхача завода коммунисташа а парте боацача болхлоша а, доккха во тІакхаьчача дийнахьа тхоашта сатем бу вай баьчча кхелхачул тІехьагІа хьинар шолха даьккха Ильича васкеташ кхоачашдергхиларах, цо дІадоладаь гІулакх котдаллалца чанх а доакхаш».

Город Грозне Городской района кхалнаха мадора «Доккха во да вайна тІакхаьчар. Бакъда, оаха дув буъ Ильича васкеташ кхоачашде. Кхалнах дукха хІама де йиш йолаш ба. Вай нара да бераша кхетам балар. Ленина сийлахь-йоккха идеяш деташа латташ уж хьалкхедарца цунна дунен тІа эрна денагІа дола памятник оттадергда вай!».

ТІой-Юртен Долинх-Юртех баха нах вІашагІкхийттача тІанийцача резолюце тІа йоахар: «Тхоня, къахьегача гІалгІашта, дегашта чІоагІа новкъа а долаш хайнад дерригача дунен баьчча а хьехархо а, российски револющe хьалхара кулгалхо нов. Ленин-Ульянов Владимир Ильич кхелхалга.

Тхона, гІалгІашта, дика хоз н. Ленин кхалхарца дерригача дунен тІарча къахьегамхошта геттара доккха во тІакхаьчалга. Нов. Ленина революце сийрдача аланца шоай вахар сийрдадаьккха Социалистически Республикай сийлахь-йоккхача Союза юкъедоагІа кагий къамаш деккарийла да Ильич кхалхарах делха, цо шийвахара дийнахьа кхоъ дІаденнад капиталистий - колонизаторий лоалах уж мукъадахара...

Оаха чІоагІа дІакхайкаду: вай кулгалхо а баьчча а кхелхав, бакъда беннабац цун хьехам, дайнадац цун васкеташ, хІаьта вайна могарга уж лораде. Хьалха хиннар кхы юхадоагІоргдоацаш дІадаьннад, вай къахьегама союза кортамукъа гражданаш долаш даха безам ба тха...»

В. И. Ленин паларагІа парте Центральни Комитете баьча ленински тІахьехама жоп делар Грозне болхлоша. Парте дІаэцар дехаш ззараш а ззараш а заявленеш телар цар. Кхыметтел коллективни заявленеш а телар. 11 февраль хьатІакхоачаш Грозне парте дІаийцар 800 сиг, хІаьта цхьан бетта сиинар 2000 заявлени. Бакъда, парте заявлени дІачуенна моллагІа сиг дІаэцацар. Ленински набораІгІа Грозне парте дІаийцар 1153 болхло.

Станокаш тІа, машинаш тІа, буровойшка болх беш боахкаше наха яаьача цу заявленеех исторически документаш хиннад.

Масала, «Красный молот» завода болхлоша шоаш парте дІаэцар дехаш яяьча заявлене тІа йоахар: «Оаха, лохехьа кулгаш яздаьча «Красный молот» завода болхлоша, парти шийбаьчча н. Ленин воацаш йисалга ма хайлге а лаьрхІар РКП(б) мугІарашта юкъедаха, тхона хетачох из нийса ниъ ба...

Тхо тешаш да, РКП(б) мугІарашта юкъедахачул тІехьагІа тхоаш чІоагІа хургхиларах, болата кулгаца а хьаькъалца а кхоачашдергда оаха Владимир Ильича васкеташ».

Цу кІал кулгаш яздаьдар 21 саго.

Грозный станце машиннаькъа уєла болхлои заявлене тІа йоахар: «Оаха, машиннаькъахоша, российски пролетариата аггара хьалагІча хана контрреволюцеца а транспорт юхаметтаоттаяра фронте а къовсам лоаттабаьб. Тхоай дикагІа бола новкъостий РКП(б) хьежабаьб оаха, хІаьта болхлой класса авангарда — пролетариата сийлахь-воккхача баьчча кулгалдаьча Коммунистически партена тІехьа а лаьттад. Тха, парте доацача машиннаькъахой, чІоагІа безам ба шун мугІарашта юкъедаха, хІаьта тхоаш дІаэцар а дех оаха, нов. Ленина дІадоладаь сийрда гІулакх дІахо дахьар дукха».

Цун кІал кулгаш яздаьд 50 саго.

ЦУ ЗАЯВЛЕНЕША хьагойт Ленина гІулакх даим дахаргдолаш долга, советски нах ленинизмана боарам боацаш мутІахьа болга. Цу документаша хьахьоах болхлой класс шийпартех чІоагІа тешам бенна йолга, цо цун политика къоабалъелга а хьалдоацилга а.

В. И. Ленина цІи а гІулакх а даим дахаргда вай деганна. Сийлахь-воккхача Ленина цІеро, цун идеяша, гІулакхаша коммунизм котнаккхара гІуаттабу миллионаш а миллионаш а бола къахьегама нах.

Г. ЕРЕЩЕНКО,
исторически Іилмай кандидат.

Ленина орден леласраша дувц

Къахьегама овсарле лакхъергйола оагІув а лохаш

«Чечингсельстрой» треста чуяоагІача Назрановски ПМК-432 ая бола бу кастіе ткъо шу доал. Тахан мо дагадоагІа соне се указа балха ена хьалхара ди — 1963 шера 6 январь. Цу хана дена дукха тувцаденнад мехке, республика вахаре. Эргаьнна хувцаенн тха Назрановски район а.

ТІехьарча шерашка районе хьалхьаь социально - культурни лоарІам бола дукха гІишлош. Царех дукхагІъяраш хьальеча дакъа лоацаш хиннай аз кулгалду штукатурни-малярий бригада. Ишта, масала, штукатурно - малярни балхаш даьд оаха Дошалкъ-Юрта, ГІазн-Юрта, г. Назране № 4 йола школаш, культура районни Дворец, кхыйола гІишлош хьалхьеча. Цул совгІа укх шера бІаьсти г. Назране хьалдаь а даьнна, эксплуатаце дІачуделар оаха 110 квартира йола нах чубаха цІа. Из хьалдеча бригадни подрядагІа балхаш дир оаха.

ХІана тха бригада Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза лаьрзІа 1200 беман леладергдола йоккха хьайбаш леладу комплекс хьалхьеш а. Укх шера IV квартале хьалхьаьнна езаш а.

Оаза дика хьетаду КПСС XXVI съездо оттаьв кхачан программа кхоачашъера из лоарІаме объект йолга. ХІара болхлочо, бе а яц, Мартазанова Мадина, Итарова Марет, Арсаьгова ПаьтІамат а бригаде бола беча 15 кхалсагах моллагІа кхыер Іа къаьзе а, тІехьхоачашъю шийнорма, дІаране низ а цакхобаш кхаьъег. ХІаьта а тІехьхьарча хана тхона хеттача тайпара дика дІабодац тха болх. Тхо штукатураш - маляраш дагІишло хьалъерга хьежа мара боля бе йиш йолаш дац тхо. ХІаьта ум хьалъяра балхаш массайолча участкашка тІехьхьарча хана цхьатарра лелац. ХІара бригадо, участко дизза а шийзаннахьа а кхоачашде деза шийна тІадилла декхар. Иштта мара вІаштІехьдаргдац юбилейни шера планаш толаме кхоачашъелга. ГІишлош хьалъяра дикагІйолча методах — бригадни подрядах пайда а эцаш, дІахо йодача хана къахьегама овсарле лакхъе дага я ПМК-432 коллектив.

П. МЕСТОЕВА,
ПМК-432 штукатурий-малярий бригада кулгалхо.

Ленина орден леласраша дувц

НАХА БАРКАЛ ОАЛ ТХОНА

Тхьаьн пхийтта шу хьалха фабрично - заводской дешара школа йисте а яьккха № 8 йолча гІишлон - монтажни управлене штукатуралла балха вера со. Лаьттан тІа эггара къаьнагІа, сий долашагІа йола гІишлонхочун професси аз харжара бахьан дар нах чубаха фусамаш хьал а еш царна хозахетар дар. Дог гІоздоал Іа баьча балха цІенача дег тІара хьона баркал аьлча.

Дукха за ялалехьа со хьожвир бригадена кулгалде. Юлаьанца хала хиннадале а дукха ха ялалехьа управлене дикагІйола бригада а хинна дІаэттар тхавр, социалистически яьхьа даим хьалха латта лаьпр. 1966 шера соне елар Ленина орден. Коммуниста бокъо яц шийна карагІдаьнначох кхоачамбаь Іе, цун декхар да за дІа ме йода дикагІа къахьега, шийбалха тІа кердадараш поха.

Дукхача хана дена цхьа уйла яр са керта чу кижа. Соне лоара берригаш дІанне бац аьнна кагирхоех вІашагІтехача бригадена кулгалде. Цудукъа сай бригада новкъостагІа а енна вай республика районашка бахача нахех вІашагІтехар аз керда бригада. Цунна юкъебоагІар цхьаккха балха говзал йоаца махкарий. Из дар кхо шу хьалха. ХІана тха бригадах комсомольско - кагирхой коллектив оал, хІаьта белгалдакхта деза къона яле а бригада социалистически яхье хьалха латташ йолга.

ШоадагІа хьеха ца дезаш сика балцах кхийтта къахьегаш ба са гІончий Турлуева Аймани, Ицлаева Зуллаl, Бексултанова Дагман, Даутмерзаева Дашу, дукха кхыбараш.

Цар беча балхо хьахьокх шоай деша дай уж хилар. ШоллагІа квартал чаккйоаллаш эксплуатаце дІадала дезар оаха 68 квартира йола цІа, хІаьта мейбутт чаккбалалехьа из кийча хургхиларах дог тийша да тхо.

А. ФЛИГЕЛЬ,
Нохч - ГІалгІай гІишлошъеча управлене СМУ-8 штукатурщикий бригадир.

Укх тІехххарча шерашка В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе белгалъяьнна я Горенкова Лидия Николаевна керте латтача № 5-8 йолча установка коллектив.

Комсомольско - кагирхой коллективо В. И. Ленин ваьча цІея сийна тІанийца декхараш тІехкхоачаш а даь дика совгІат кийчдаьд тахана рча дезача дена. Ер шу доладелча дена цо паччахьалкхен планал совгІа арахийцай бІаь заар совгІа сома маькха топарни продукци. Духхьал хьалхарча квартала задане совгІа коммунистически къахьегама установка коллективо арахийца мехкдаьтта сийрда продукци 11200 тонн яр. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 101 процент кхоачашйир цо.

Масала а шоай декхараш цІена кхоачашдеш, установка технологически режим нийса лелаеш, производства эффективность лакхъяра лоаттабеча къовсаме дикка дакъа лоацаш ва Социалистически Къахьегама Турпал, воккхагІвола оператор Ведерников Николай Иванович, оператор Дудаева Донхаш, операторий гІончаш Багарова РабиІат, Мовсарова Зулай, кхыбараш.

Дукха хи лц тха установне РабиІатн Зулайи балха баьхка, яхаш дувц установна начальника. Цхьабакъдо, лоацача хана шоай балха говзал кара а ерзаь, цхьаккха тайпа дакъха гІалат доацаш болх беш хьбоагІа уж. Шоай бехкагІа цар балха тІа хьовзам хилийта цхьа моттиг нийсъеннац.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТАШ ТІА: оператора гІончаш Мовсарова Зулайк, Багарова РабиІати.
И. ПЛИЕВА сурташ.

Вайнаьха меттала къамаьл ду Ленина

ИНТЕРВЬЮ

Мехка а республика а езача юбилейшка кийчлуш Нурадилов Ханпаший цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен театро оттаьй сийлахь-воккхача баьччах — Владимир Ильич Ленинах — лаьца дувцаш йола «Лениниана» яха спектакль. Композице автор а постановка режиссер а ва Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни деятель, Ленински комсомола республиканския преме лауреат Солцаев Мималт. Сийлахь-воккхача баьчча сурт-сибат укх спектакле кхоллаш ва РСФСР заслуженни артист Давлетмирзаев Мутелип.

Цу спектаклах лаьца интервью хиннай тха корреспондента М. Солцаевцеи М. Давлетмирзаевцеи.

— Мималт, «Лениниана» яха спектакль яхаш я, зрительо а кепайоазон органаша а дика тІанийцай из. Хийттар а дагалаьттар а кхоачаш хиннадий?

— Керттера аз лаьрхІар кхоачашхиннад. Эггара аз доккхал дер, Къулбаседа Кавказе дахача къамел эггара хьалха сийлахь-воккхача баьччах — В. И. Ленинах йола спектакль оттае вай театра вІаштІехьзалар. Шоана ма харра, е спектакль оттаьй Погодина, Тренева, Корнейчука, Шатрова Владимир Ильича сурт-сибат кхоллаш язъьча пьесай Ленина дакъа лоацаш мел йола моттигаш хьагулъяь оттаьча композицех. Владимир Ильича оамалаш, цун вахара тайп-тайпара оагІонаш йоашхаш, цун революционни гІулакхаш тохкаш йола уж сценаш дикагІа вІашкаоэара укхаза аз юкъейоалаьй В. Маяковске, Е. Евтушенко, Р. Рождественске, А. Вознесенске стихаш. Цхьацайола моттигаш хІанз а дІанийсъеннаяц тха. ТІатеІла цар тІа болх беш да тхо. ХьалхагІа дагалаьтта нийсса, хоза хийтта моменташ спектакла тІа болх бе аттача хийттача бесса дІаннис ца луш юкъера яха еаш хилар, хІаьта хьона дага ца хинна хІамаш юкъедоаладе дезаш эттар. Из деррига-м кхетаде доагІаш да: моллагІча кхоллама балха хулаш дар да из. Владимир Ильича сурт-сибатах лаьца аьлча, дукхагІча даькъе, зийрхІар кхоачаш хиннад. Эггара хьалха из да, цу сурт-сибата тІа бода ниъ тахка, башха, цунах йола материалаш гулъе вІаштІехьдаьнна хилар. Из сурт-сибат кхоллаш Давлетмирзаев Мутелипа хьаьнцап а нийса ниъ ба: Ленин сийлахь - воккха баьчча, гений, Іилмахо, революционер, меттел, вайх моллагІа вар санна вола мугІарера саг хилар.

За новкъост хет сона. Вай театр декхарийла да Ленинах дола спектакль оттаде. Иштта хилар В. И. Ленина сурт-сибат театра сцена тІа кхоллар.

Спектакль дІайолаеча гІоне дена са Ленин сцена тІа ва шийкІоаргача, хьадхашка латта доккхий декхараш а халонаш а йовзаш кхетаеши йолча кхехкача уйлаш ца. Режиссера сона хьалхашка оттадаь декхар: чоалхане йоаца, бакъда, сийлахь-йоккха йола В. И. Ленина уйла йиза кхетаь, лышха ца Іеш, спектакле баьккхача зрителий дег чу йоссаяр. Баьчча Іохар, хьалгІаттар, кулга оамалаш, Ленина кІоарга хьакъал, уйла, цун сийлахь - воккха хилар гучадаккхар, нахага из дІагойтар. Ленински идеяй цІенал сийле йоашхаш, тохкаш, къоагаеш цІенъеш дІахьохар. Боккъалдар аьлча, из деррига де атта дац, сона хІаьта а, вайнаьха театре меттел, ерригача Къулбаседа Кавказе а, цхьанна къамал театро яьшхаяц Ленински тема. Цхьаь оагІорахьара цу гІулакхах аз доккхал а ду, шоллагІча оагІорахьа, кхера а кхер: сийлахь - воккхача баьччах шийтайпара дола дош ала вІаштІехьдаргдий-хьогІ вай театра яхаш. ХІанзарчоа аз доккхал деш дар: оаха хьалаьца ниъ зритело кхетабеш хилар. Вайнаьха сцена тІа Ленино боаккхар эггара хьалхара тІа ба. Зритело меттел, кепайоазон органаша. Москверча критикаша нийса доархІаш а кхетаеш а я «Лениниана» дукхагІа йола оагІонаш. Цу гІулакхо а тха дог айлаь. ХІаьта тхоай кхоачамбоацарех тхо а кхет. Оаха деш кха цІеядеш, санна уж кхоачамбоацараш дІа а даьха, цІенде хьожаргда тхо тхоай спектакль.

— Мутелип, укх юкъа хьона хьайна — актера а сага а — фу денна ленински темо?

— Укх спектаклага кийчлуш аз дукха йийла а шийшар: Іома а йир цхьайола Ленина произведенеш, цунах лаьца дувцаш кхыйола материалаш. Іалаьмате дукха дика хІамаш дайзар. ХьалхагІа иштта да аьнна хетар хІана кхьча тайпара кхетаде вахар, аьзар Ленина самалий, гІулакхий кхыйола оагІонаш. Цул совгІа, укх балхо Іалаьмате йоккха нравственно - эстетически идейно-политически бехкетоккам тІабожабир. [illegible]

— Мималт, Ленина сурт-сибат диза хьогойтам а хьакхоллам а а спектакла драматургически лард. ХІаьта сийлахь - воккхача баьчча соратникий Дзержинскиe, Свердлова сурт-сибаташ дагада даь тха композице а спектакле а. Сога хьаттала, из кхоачамбоацар да. Уж ролаш ловзаеш бола артисташ — Ю. Цаноян, А. Гайтуканов — дукхагІча даькъе, сцена тІа хьаде хІама доадам кхоадемна дІаэтта хеттац. Цу гІулакхо тоаько тІехьийта еза аьнна хет сона.

[illegible]

СУРТА ТІА: спектаклера цхьа сцена.

ТЕШШАМЕ ГІА БОАХ

[illegible]

— Ялат — деррига корта [illegible]

[illegible] дІакховчабе, хІаьта хьажІаш — 35 центнерага.

[illegible]

дувц цо хІанз шийкъоначa новкъостех.

— ДІаоладаь оаха геттара [illegible] — боах Ахмада.

[illegible]

М. ХАМАТХАНОВ

ДикагIйолча опытах пайда ийбу

Къахьегама овсарле халланза дегIаахар — социалистически экономика толаме дегIаахара керттера хьоккам. Нагахьа санна хьалха гIишлош яра монтажин балхий боарам алсамбаккхар гIишлош яра производстве керда къахьегама ресурсаш чу а кхувлаш деш хинна дале, тIеххьарча шерашка, къаьстта цхьайтталагIча пятилетке, керттера теркам тIаухийт производства эффективноста, машинех, механизмех, оборудованех дикагIа пайда ийбара, дIаухийта къахьегам кхобара, къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формашта.

ХIанз йолаш йола къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьабаккхара планаш гIишлош еча организацешка къахьегам вIаштIехьабаккхара хьалха латта методаши хьаькъалагIа йола формаш (къахьегама процессий картех болх белга, болхлой къахьегам хьаькъалагIа дIанийсбари цунна кооперацш яри, раствор, бетон, асфальтобетон кхы ахфабрикаташ, централизованно кийчъяри, сахьатий графикагIа объекташка дIакхахьари), юкъейоалаю эламига механизаци, эффективни кулгаца болх бу а механизированни а инструменташ, «Салют-2» яха штукатурка ю аппарат.

Хаддаза лакхъю болхлой квалификаци гIишлош яра управленерча дешара комбинате, царна смежни профессеш Iомаю. «Оргтехстрой» яхача Краснодарски треста филиало вIаштIехьача построечник межпостроечний школашка йовз къахьегама хьалха латта методаши навыкаш — 1981 шера керда професси Iомаяьй 580 саго, квалификаци лакхъяьй 1494 саго.

ДIахо эргаяьнка толлуш латт гIишлош хьалъяра балхаш дара подрядин способ. «Подряд» яхача программага хьежжа оттаяьй хIара подразделенена лаьрхIа хьлда задани а йолаш йола XI пятилетке чакхъяха еза мероприятеш. Заданеш дIаекъ предприяте торонашка, материально-технически Iалашонга, объектана финансированн яра, проектно-сметни документаш хиларга хьежжа, хIаьта СССР Минпромстроя планови заданеш чулоацаш а я.

Подрядин способах болх беш ерриги 1383 саг чувоагIаш йола 79 бригада я Нохч-ГIалгIай гIишлош яра управлене.

Подрядин бригадай низашца 1981 шера даь гIишлош яра монтажин балхаш 14151,5 эзар сома боараме да е управлене деррига ший низашца даьча балхех 45 процент. Цхьан саго хьадер планагIа лаьрхIачул 3 процент лактагIа да.

Боахама расчетах болх беча бригадаша хьалъяьй 8 промышленни а йолаш 56 объект, расчетни маьхаш нийсдича кходаьд 65,1 эзар сом, гIишлош хьалъяра ханаш 55 ди лоацъяьй.

Нохч-ГIалгIай гIишлош яра управлене бригадин подряда методах болх беча дикагIа йолча бригадаша Ерригсоюзни социалистически яхьа итогех 1981 шера классни моттигаш яьхай. Расчетни маьхаца нийсдича 28,7 эзар сом кходарагIа, цхьан болхлочо хьадер 10416 сомага кхоачадарагIа «СССР Минпромстроя дикагIйола бригада» яха цIи еннай Социалистически Къахьегама Турпала Ш. М. Хаджиева кулгалдеча тIеххьарча продукце бригадана (СМУ-2). Бригада хьалдаьд шера 20 квартира йолеи 55 квартира йолеи хьалаш цIенош, 306 моттиг йола общежити.

«Профессега диллача дикагIа йола бригада» яха цIи еннай расчетни маьхана нийсдича 35,8 эзар сом кходаьча СМУ-7 чуйоагIача И. А. Спотыкайло керте латтача бригадаенч кирпичнех ценаш долтача цхьан саго сомагIа хьадер материальни хьоккамех 2,15 кубически метра кхоачадаьча, 5,85 эзар кирпичаш а юкъе йолеи йола лоархIаме гIишлош материалаш кхоачча а лоравенна а СМУ-2 чуйоагIача В. М. Герасименко керте латтача бригадаенч.

ЧIоагIа дика хIама да Социалистически Къахьегама Турпала Ш. М. Хаджиева бригаде бригадин подряда дIахо иржаш латташ хилар. «ЧIегаш дIа а детташ» дIатеш бригада объекташ, хIаьта алапи объект технически кийча хиларга хьежжа ю.

Объект Паччахьалкхен комиссега дIаснначул тIехьагIа, нагахьа санна из тIехника е дика яь хуле преме хьисапе ко кходаьчох 30 процент лу бригадана. Цудухьа гIишло сиха, дика дIадолар кходеш хьальяр гIойленца да бригадана.

Из вайна новкъадале я, кхыча подразделеной кулгалхоша кIезига тIаува шоай коллективий теркам тIеххьара хьахулачоа. ХIаьта из метод юкъейоалаяра торонаш шортта я ДСК, ПМК-105, СМУ-4, СМУ-5, кхычахьа. Тахан, аз аьнначa бесса, бригадин подряда методагIа хьалъю кхоалагIа дакъа совгIа гIишлош. ГIишлош еча тьахинна а чIоагIъенна дIаэтта а йола бригадин боахама расчет юкъенхувл транспорте, аьшкабетона промышленносте. Цицтта, «Чечнигстройтранс» яхача автотранспортин объединене бригадин подрядагIа болх беш 6 бригада я. Дика толамаш даьхад водителий А. К. Лаптева, В. Кушкарева бригадаша. Паркаж пайда ийбара коэффициент 0,70 совгIа я укхаза, цхьан среднесписочни автотонна хьадер 120 процентал тIехдаьннад.

Бригагача боахама расчетагIа болх беча бригадаша 115,8 процент кхоачашъяьй мовхьаш дIа-юха кхахьара план. ТIеххьара хьахиннараш дика да «Транспорт — гIишло» оалача комплекса.

Вай социалистически строя мах баь варгвоацаш гапа, цун них бухбувлача моттигех цаI я опыт.

Нурекски ГЭС хьалъеча хьалха латтача болхлой патриотически почин — «Болхлой эстафета» — гIишлош хьалъеча дакъа лоацаш болча берригача яьха низ объекташ ханнахьа е ханал хьалха эксплуатаце дIаялара оарцагIбоаккхаш йола «Бригада пхе шера задани — кIезигагIча ханана» яха свердловски гIишлохой инициатива хьаллаьцай гIишлош яра управлене подразделенешa.

ХIара балхахочун алапе боарам коллективацен бригада балхах дерригача хьахинначуна юкъерча цун къахьегама дукхалцен дикалцен ихы а айхагIа бувзилга Iалашдара, бригадай членашта алапеш хьекъадеш пайда ийбу цар къахьегама дакъа лоацца коэффициентах (КТУ). Из латт цун индивидуальни къахьегама овсарленга, балха дикалга, дукъ-дукъача профессех балхаш дарга, чоалхацегIа дола балхаш кхоачашдарга, гIулакх ду зонаш шерьярта, бригада кхыча членашта гIо дарга, къахьегама а производствени а дисциплина кхоачашъярга а хьожаш юкъарча балхах хьахинначунна юкъе бригада хIара члена лоацача реальни даькъа юкъараерзаяьча оценках.

ДIадахача шера гIишлош яра бригадашта юкъевахьа могаваь воца 80 крановщик ва гIишлош яра управлене. Уж бригадашца лаархIаро дика гIо дир бригадай санна, цхьатта механизаторий а балха эффективность лакхъяра, хIаьта кертердар, торо хулийт объекташ сихагIа хьала яха.

Уих шера 5 процент дегIаа еза гIишлош яра управлене къахьегама овсарле, цхьан саго хьадер 6714 сомага а кхоачадеш. Из декхар кхоачашдара а 1981 шера из планах лаьрхIа хиннача 2,0 процент кIезигагIа лакхъярагIа тIадиса декхар тIера дIадаккхара а дика тоаде деза гIишлош еча а гIишлош яра индустре предприятешка а къахьегам вIаштIехьбоаккхилга, цеттара дIаданиха деза балхе за йоагIа, гIишлош яра машинаш бола ца беш латтар, кхом боцаш материалаш, къаьстта металл, хьу, цемент дIаахийтар. ЭлеваIа юкъейоалае еза бригадни подряд, кхы дола прогрессивни кердадараш.

Р. ПЕРМИНОВА,
Нохч-ГIалгIай гIишлош управлене къахьегамен алапен отдела начальник.

Кхычарна масал тел

[illegible] буруэ тохара оалача управлене дика йовхаш а коммунист Тарамов Петр Александрович керте латта [illegible] буровой. [illegible] РИТС-2 чуйоагIача буровой бригада [illegible] Тийро [illegible] берда [illegible] баьб [illegible] 1220 метр [illegible] буруш [illegible] [illegible] Ап [illegible] 150 [illegible] метр [illegible]

[illegible] 130 [illegible] буруэ [illegible] «[illegible]нефть» НГДУ [illegible] «Грознефть» объединене [illegible] рара [illegible] тела. Цо [illegible] луш нах баьб [illegible] къахьегама.

Ала доагIа, [illegible] Новобелрейкенски №№ 115, 125, Левоберейненски №№ 131, 130 йолча [illegible] болх [illegible] И. Тарамов керте латта бригада йолга.

Коммунист, [illegible] дика [illegible] специалист, хьинар [illegible] болхло хиларах [illegible] ший [illegible] «[illegible]» кхыча бригадай [illegible] СССР 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу, [illegible] гIалгIайн шоай [illegible] гIа Россеца [illegible] 200 шу дизара цIейнта [illegible] къахьабахара [illegible] Петр Александровичa.

Д. ГАЬЛЕН.

ВАЙ ВАХАРА ХЬИСАП

ХЬАБЕ БОЛХ—БЕРРИГАНЕШТА А ХIАРАНЕНА А

Экономически цхьана Iулакхаш леладарен дегIаахарен Организаце (ОЭСР) даннех, Малхбузен Европе 15 миллион гаргга саг, е 9 процент совгIа болх беш бола нах болх бе нил боацаш басаб. Мехка исторе чухь гегара хьалха кхаь миллион сагал совгIа ба хIанз Великобритане бе болх боаца нах. КапитализмачIоагIале лоархIаш йолча США 9,5 миллион саг совгIа бе болх боацаш бола нах ба къахьегама биржана го баь. Сашорта довиккхаш яц прогнозаш а: экономисташ ха гIерташ бар да, балхавлен боарам тIом сецачул тIехьагIарча ренордал — 9 процентал мел тIехбаргба яха хIама.

Цу процентанташта тIеххьашка латт миллионаш болча нахьа трагедеш, кхоачаш ца хинна догдаьхараш, доаьхазал, къел, моцал. США къахьегама министерства даннех, американски бе болх боацаш болча нахах 45 процент кхы болхлой хургбоацача баьле дIабовл. Къаьстта чIоагIа Iаткъ из трагеди бе болх боаца нах шоайта юкъе теттара дукха болча кагирхоштен катийча къамех болча нахан.

Малхбузехьарча цхьадолча мехкий правительстваш шоай хурдаь балхаале дIахо сов ца лийта гIерташ я. «Нагахьа санна бе болх боацаш бола нах Бетта тIа бахаргболаш хьалбахийта йиш йолаш хилча, система геттара дика леларгьяр», — дог ийша къамаьлаш деш ва американски экономист, Нобелевски преме лауреат Василий Леонтьев. А, цу тайпарча фантастически проекто а де гIо долаш дац этта хьал. Бе болх цахилар даим хиннад, хIанз долаш а да капиталистически системана улувра дIадоалаш доаца хIама, хIанз цун гIаттар цу системаергIаш кхаьнсо, керте латтарий социально-экономически политика даь хIама да.

ХIанзарча ханарча капиталистически дунен баьдеча сурта фоне къаьстта холуш я тахан дунен исторе эгтара хьалха берригача болх бемогаргдолаш болча наха бе болх хулийтилга Iалашлаьча реальни социализма сийлахьйоккха коталонаш. Производства средстваш общества доалахьа хилара ларда тIа латташ а болх планага хьежжан пропорциональни дегIаахара кийлен тIа беш а йолча боахама социалистически система торо л хIара гражданина къахьегара бокъонца йола бокъо хулийтаргхилара гаранти яла.

Сага эгтара хьалха хила еза бокъо из хиларагIа къахьегара йола бокъо кхайнаяь я ООН тIайнйцача сага бокъонех йолча Массане юкъарча декларацe тIа. Цунах дувц цхьадолча капиталистически мехкий конституцеш тIа а, амма цунна луш цхьанкха а гаранти яц. Кхыметтел, тахан дунен тIа латтача хьало тешал дечча тайпара, малхбузехьарча дукхагIа долча мехкашка къахьетам боацаш коташ тIабетт цу бокъонна монополистически капитало.

СССР Конституце гаранти лу къахьегамах луш бола мах цун дукхалген дикалген хьенижа а болаш болх бара йолча бокъонца ениа ца Iеш, ший хьаьнгал дIакхачарга, хIама де харга, профессиональни кийчонга, образованега хьежжа общества эшараш теркал а деш професси, берг болча балха тайпа харжа я.

Производительни низаш, кризисаш боарамал лохдалари вIалла фуд а ца хоаш, динамично дегIаухаш латтаро дIадех болхлой низи специалисташи тIа-тIа дукхагIа а тайп-тайпара а хулийтилга. Уж дIадехараш кхоачашдара, СССР экономически а социально а дегIаахара пхе шера планашца лерхIаш ди экономика хIара даькъа хилайза баргбоаца болхлойи специалисташи кийчбе. Карарча пхе шера, масала, кийчбергба паччахьалкхен чотах профессионально технически училищанка 13 миллион квалифицированни болхло, лакхерчеи юкъерчеи лаьрхIача дешара заведенешка — 10,5 миллион специалист. ХIаьта уж берригаш а дийша баьлча шоаш хержача специальностех балла а хьожабергба.

Советски нах кхерааш бац шоай кходие во хилар, царна тIалатташ бац капиталистически обществерча хIара къахьегамхочоа домовлой тура хьисапе IотIаулдаш бола болх боацаш висира кхерам. СССР законаша даим лараш граждланий къахьегара йола бокъонаш. Масала, предприяте администраце, хоаш долча бесса, йиш яц профсоюзни комитет бокъонца раьза йоацаш болхло е гIулакхо дIаваниха. Цу хьакъехьарча хаццахьа даьча гIулакхашна хьожаш, халкъа судаша къахьегамхо хьаллоацаш къестаду дешаш.

Къахьегама ресурсий проблема кьоастаара наьхъа тIа хьедда халонаш шеко йоацаш йолаш а я. хIаьта дIахо йодача хана, хург а я социалистически обществе. Амма уж хьадухьйола моттиги цар моIаши цхьонаха а хIама долаш яц капиталистически общества проблемашца. ТIемо юхейита халонаш хIанз а йолаш хилар бахьан долаш демографически фактор дика пахиларца дувзаденна тIеххьарча шерашка доллув долаш а вей мехна халкъа боахамга кхоача къахьегама ресурсаш. боахамя дуккача участкашка тоъашдаш боллой кулгаш.

Советски общества. эгтара хьалха къахьегамхой хьашташ лорадара гIулакха йоако а еш, гуманни наькъаца дIадоах уж кхоачамбоацараш. Карарча пхе шера а дIахорча перспективе а программана юкъе а Янзьа общественни производствана ма хулла интенсификаци яро, Iилмен хьалха латта технологии шерра юкъейоалаяро, производства кхы а дикагIа эргавяха тоаьача кхыча участкашна пайда ийбара болхлой кулгаш мукъадаьха ца Iеш, берригача халкъа бахара хьал лакхду, тоаду, къахьегама а вахара а даькъера гIулакхаш. Капиталистически общества хьалашка Iилмин техникан толамаш, производствана яь интенсификаци пахл эксплуатаци еш болча кIезигбарий тIа-тIа лакхлуш латта пайдош дукхдувла моттиг а хиле дIауит, цунца цхьана беб нерда бIаь эзараш бола бе болх боаца нах.

Вай мехка болхлой низа даькъе дефицит хилар халдача боараме баха нах территориально шоаш инйебала беззача бесса дIанийсбенна ца хилар бахьан долаш хинна хIама да СибарегIени Гаьнарча Малхбоалени районашка, масала, болхлой налраш тоъаш яц, хIаьта массеяд экономически районе — Юкъерча Азе, Молдаве, Закавказье — йолаш я цхьаьбола резерв. Амма баха нах вIашагIъийбар атта дулуш гIулакх даш, из эшахалуш да лоархIамеча экономически а социальни а проблемех. Цудухьа вайнга эгтара хьалха деидар да наьха къахьегамах уж бахача, шоай дай традицешца ювнаенача а уж баьшиа хьалаш долча а моттигашка из эгтара овсарлегIа хургболча тайпара пайда эцилга вIаштIехьадаккхар. Укхаза хьадо лерхIаш да хIанз дарел совгIа кхы а инзалаш, производства керда доакъош. ХIаьта болхлой низ СибарегIен Гаьнарча Малхбоален дIабигара хьаду кхычахьарчарел тIех дола материальни хьалаш: дика даьхду къахьегамах луш, тоаду чубахача моттигий хьалаш, кхыйола лазоташ тел.

СССР а кхыча вошал долча мехкашна а социализмо бокъонца теша а деш хьагойт ший исторически совленаш, эгтара хьалха бе болх хилар санна къахьегача наха эггара лоархIамегIа долча дакъа тIа а гойташ.

Глеб СПИРИДОНОВ,
АПН политически обозреватель.

СЕВО ДОАККХ СИЙ

Карабулакерча химически реагентий заводе оаха пайда ийбу социалистически яхьа дуккхача тайпаех — индивидуальни, сменашта, участкашта, цхьатарра йолча предприятешта юкъе.

Шеко йоацаш да общественни организацей лоархIам укхаза боккха хилар. Ачче цар яхьа ду кулгал, керттерча даькъе, яхьа условеш оттаярах, ханнахьа итогаш елга вIаштIехьадаккхарах, котбаьннарашта совгIаташ теларах латт. Цул чIоагIа лоархIамегIа а пайданегIа а дола хIама да берригача боккхийча а кагийча а кулгалхоша яхьа юкъе дакъа лацар.

ХIанзарча хьалашка, производства экономически социальни эффективноста проблема юкъамоттигера а хинна дIаэттача хана, хувцала еза кулгалхочун ориентаци а: производственни мероприятеша лу комплексни эффект йовзари цун мах бари, боахама расчет чIоагIъяр, наьха инициатива лакхъяр, материальни моральни стимулировани эргаяьнкха тоаяр — из деррига хулаш-хулаш юкъамоттигера гIулакх а хиле дIаотт кулгалхой балха юкъе.

Боккхача лоархIаме хIама да кулгалхочун нахацара, коллективацара юкъарча доацаш йола контакташ. Тха заводе, масала, дукхача хIана деиз практикана юкъедена хIама да директор, керттера инженер хIара денна, кIиргIа цкъа цу е воцх участке, смене болх беча нахаца уж болча дIа а ухаш къамаьлаш дар. Цар информаци ю плановий заданеш кхоачашъярахи дегIаахара перспективех, дувц цийслуча халонех, къестаьнза йолча проблемех, гIо дар а шоашта дича бакъахьастарех дувцар а дех, шоаш тIеххьара уж болча хинначул тIехьагIа шоаш даьрех кхомаш ду. Болхлоша къамаьлаш ду укхаза шоашта хетараш дувцаш, дехараш ду, болх тоабара даьнъера предложенеш тел, кхоачамбоацараш белгалдоах, цар бахьанех дуи, цкъаза производственни процесс кхоастарий шераш йоах, пайда эцалза йола торонаш резервани гучайоах.

Болхлоша шута вIашагIкхийттача даь дехараш, цар тийна предложенеш кхоачаш яйта ю хьожаш тIахьажам лоаттабу заводе кулгалхоша, цар дIадехараш кхоачашдина дерг ца хилара теркам гIа а ухийт. Цунца, [illegible] рекомендацегIа [illegible] машинисташта бола бе а [illegible] операторнерча [illegible] реконструкци [illegible] реакторни блока [illegible] технически [illegible] даьд.

ЛоархIаме да цу тайпара дола вIаштIехьдаккхараш [illegible] кулаш хилар [illegible]. Производства [illegible] [illegible] хIама да [illegible] [illegible] керттерча даькъе производствени дешаш.

Кхы а чIоагIагIа [illegible] ю социалистически яхьа [illegible] цехий, участкий, сменаш кулгалхоша цун йоакхо еш хилар. Массанена а гургйолча хьалтох заводе яхьа деланах, продукце дикал лакхъяра лоаттабеча къовсамах, теплоэнергоресурсех пайда эцара эффективностах йо...

ла даннеш. Амма цу цифрай маIанах бокъонца кхет болхлой цу хьакъехьа шоашна цеха, смена, участка начальника дувцаш хилча.

Масала, дувца безам ба са феррохромлигносульфоната производства участка начальника П. Л. Тонкогубова балха опытах. Дуккхача шерашка наха гуш дола хIама дар из хьинаре, нах оарцагIбаха ховш, юкъара гIулакх толаме чакхдаккхара ший низ на кхобеш саг хилар. ХIаьта цхьаькха а дар цун наха эийна, из керттердар хила а тарлу: берригача ше керте латтача болхоща къамаьл де, уж тешабе, цар теркам завода гIулакхаш тоадара тIаберзабе хар. Ше-шегIа кулаш хIамаш дацар цо кулгалду коллектив дуккхаза социалистически яхье котъювлар.

ХIама кходаран цун хьурмат даран лоаттабеча къовсаме а дукха да кулгалхочох тийша. Цу хьакъехьара декхараш кхоачашдулургдаш, нагахьа санна цехий инженерно-техически болхлой цу гIулакхашта юстара латташ хуле. Бийдал, теплоэнергетически ресурсаш на йойтара чIоагIа теркам тIалоаттабу завода керттерча инженера В. А. Жиднова, энергетически цеха начальника А. И. Ковалева.

Iилма-технически прогресса декхараш кхоачашдулургдац цхьайтталагIча пятилетке новаторствой рационализации дегIа ца йоалайой. Укхаза цIераш яха мегаргья кулгалхой, хьинар долча рационализаторий керттерча механика В. И. Горбакова, КИП-а, А-а цеха начальника В. П. Кузина, котельни отделене начальника И. М. Касакова, технологически цеха начальника А. Д. Коломыцева, дуккхача кхычар. Цар тела предложенеш теплоэнергоресурсаш кхоара, технологически гIонна йолчен процессашта автоматизаци яра тIаерзаль я.

Заводе ший хана Iомаяьй производства эффективность лакхъяра ростовчанаша лоаттабаьча къовсама опыт. Кхыметтел цхьан предприяте а хул нормаш е заданеш кхоачашьинаа йола участкаш, звеньяш. Хьалха латтарий тIехьабусарийи ярш меттe, коллектива хIара члена торонаш дика йовзар, «юкъерабарий» хьинарах пайда ийбар — на сменин инженерно-техникий, участкий начальникий декхар да. ХIаравар хьалха латтачоа тIехьакховар, хIаране творчески [illegible] болийтар, берригача болхлоща цар дисциплина кхоачашъерйолаш кертам бадар — цунах лерхI ший декхар коммуниста, смени инженера технолога И. С. [illegible] [illegible] «А» смена [illegible] «[illegible]» [illegible] объединене предприятеш сменашта бригадашта юкъе шорьа хиннача социалистически яхье.

МоллагIа йоаи, моллагIа декхар, моллагIа кердадар кхоачашдар эгтара хьалха дIадоьзалу участкашка, сменашка, болх беча моттигашка. ХIаьта смена, участка, цеха начальника къахьегам вIаштIехьабаккхарах, ший [illegible] опыт кагирхошта дIакларах, царна творчески къахьегаш хургболаш кхолам балрах тийша ба дуккхача даькъе цар толам.

И. СИПЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода ПТО начальник.

Доазол дехьара

МНР. Чуйе цIенош [illegible] хьалдеш латт Улан-Баторе — Монголе йоккхагIъярех йолча промышленни культурни центре. ДIадахача шера столице бахача наьха ши эзар совгIа дезал кердача цIеношна дIачубахаб. ВорхIлагIча пятилеткагIа 400 эзар квадратни метр чуйе цIенош хьалде оттадаьд.

СУРТА ТIА: Улан-Баторера нах бахача кварталех цаI.

ТАСС фотохроника.

ТIема гIулакхашта волча эксперта хетар

ХИМИЧЕСКИ ГЕРЗА МОТТИГ ЯЦ ДУНЕН ТIА

Дукха нах хIалакбеча герзах мохк лорабара даькъерча советски эксперта, химически герзах лорабара ТIема академе профессора, технически Iилмай доктора Л. М. Чернушевича АПН тIема гIулакхашта волча обозревателца В. Морозоаца беседа еш хьагойт американски ядерни герз хьа а даь европейски континента тIа дIанийсдар Европина кхераме хилар.

— США а НАТО кхыча мехкий а эскараша герз лоархIаш лелаю хIанзарча ханара доххаж долла веществаш, 100—1000-ла токсичнегIа я химически герзаца 100 эзар саг ве а йуш, хIаьта шитта 2 миллион саг дIахо тIема пайдана воацача а воккхаш дунен хьалхара тIом болаш нийттача веществаш. Кхоачам болаш да, США лекарш «VX» яхача керттерча ОВ дукхьала килограммах саг нера цаI хилча кхоачам бола вить миллион токсически доза поалл аьлча, — аьнна эаллами йир советски Iилманхочо [illegible] де волалуш.

— Цкъаоьньда, хIанзарча ханара доххаш долла веществаш нах бомбара низ лакха болаш хиларах, — дIахо дувц цо, — лаьтта Iац химически герзах пайда эцарах бохлла кхерам. Сага оргащиата воздействи [illegible] дукха хилар, цунах [illegible] помещенешта чуллара [illegible] деррига саьга [illegible] Iаттар, тене [illegible] Iалашдана даьс, гордашка е юрташка а бахаш бола нах практически цунах лорабала йиш йолаш бац. Баха нах 20—30-зза дукхагIа болаш тIемаш деш долча [illegible] хIама ца хилийта йиш йолаш а дац, хIана аьлча доххаж летача фех хиина моркаш цхьанна а овгIорахьа лостае йиш йолацаш а шоай лотане [illegible] а я.

Йолаш йола США химически потенциал кхы а сиха йола, модернизаци е езаш а йола яхаш США президента Рейгана дувцараш хьайцича, цу хьакъехьа ала дезар укх тайпара да.

США йолаш я хIанз укх сахьате тайп-тайпарча доазол дехьарча даннешка диллача, 150—300 эзар тонна боараме йола Iалыьмате йоккха тIема химически потенциал. Долче, хаттар оттар, маэал дукха нах боабара дола герз шоай хилча, кхы бинарни тIема кхоачамаш хьа санна деррда? ХIанз йолаш йолча нервно-паралитически веществай запасаща а йиш ма йий США практически ерригача Европа территорена а цунна лоаттахарча гIайренашта а воздействи ен цу моттигашка бахаш мел бола нах бодбен.

Цудухьа масаненна а къаьста хоаш хила деза, бинарни боеприпасаш хьаяра нацкъана химически герза модернизаци ерна США [illegible] химически герз шоай территореш тIа [illegible] дукхьала [illegible] прогрессивни общественность бинарни боеприпасаш [illegible] хIаьта тIема гIулакхаш тIарчар дерхIарашка диллача — тIахьожама кIал латташ доаца къайлагIара производствени низалаш хьалар, цу даькъе Малхбузен Европе а, химически герз тIема действей театраш хила езаш йолча моттигашта ма хулла герггIа тIададхьара цута тIема эша запасаш хьаяр.

Цу тайпара къаьста гуш да дунен общественность, къаьстта европейски ар, Iехаш хилар: бинарни боеприпасаш хеталуш дола кхерам цахилар цхьанна тайпара [illegible] Европе химически тIом дIа болабара даькъерча кхерамца. Хила йиш йолаш дац ала доагIаш хIама дац шитта, бинарни боеприпасаш л аьнка, кердача тайпагIа йола кхы а кердагIа йола нах бовбара низ хIанз йолаш ирийчул дикка боккхагIа бола керда боеприпасаш хьаяр а.

Химически герз дегIадоаладара цхьаькха го бакккар США къамаш хьашташа дIадехаш дола хIама да. Яхаш США президента дувцараш корта болаш дац. Цкъа-дале, ШашагIкхийттача Штаташта тIалатташ цхьаккха а кхерам бац. ШоллагIа — дале, кхыча паччахьалкхенийн тIема арсеналашка, хоаш долча бесса, йолаш яц США территорена химически хIама тохара йола средстваш.

Керда химически герз хьаларах йола решени тIаьаар кхыча хIаманна лаьрхIа даь да, вешта аьлча Европе а кхыча континенташ тIа, цхьабаккъда США территори юкъе йоацаш, дола доаш химически герзах пайда а эцаш тIом бара йола [illegible] Цунна цхьаькха гучадувлаш да США де гIерташ йола цхьанкха хIама а — НАТО членаш долча союзнийски мехкий правительстваш дукхьала американски империализма шоай агрессивни хьашташ кхоачашде отттар, хIаьта шеррача масштабах керда химически герз [illegible] Малхбузен Европай [illegible] халкъех Пентагона [illegible]

Цига хоаш да, химически герза керда тайпаш хьаяра [illegible] США администраце [illegible] химически герз дехкарах йолча переговоршка тIахьожамах долча [illegible] информаци объективни моацаш хилар хьагойташ дола масал. ТIахьожамах долча дешах [illegible] хьисапе [illegible] гIертадш хиннад американцаш. Цхьабаккъда, советски делегаце цу хьакъехьара массехк керда конструктивни предложени [illegible] США [illegible] Рейгана бе кхьачча. США администраце шийттара советйир уж переговораш. Цига я факташ.

ТIахьожама хьакъехьара советски позици вIалла [illegible] СССР [illegible]

[illegible]

(АПН).

В. И. Ленин ваь 112 шу дузаш

МОСКВА. Iаьш нах — москвичаш, столица советски а доладо арахьара а хьаьшаш — хIара Ленина боагIа В. И. Ленина Централльни музее. Музей — йоккхагIыярех бIаьман центр. Советски Союза Коммунистически парти хьаьжин, Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце вдохновителa а, организатора а, дунен тIа эггара хьалхара боллолйн ахархойн пачхьалкхе вIашагIьеллачун вахарехи балхахи йолча мах бaь варгвоацача репликаей докха руахьа.

12 эзар совгIа экспонатш я цун залашка. Экспозице Владимир Ильича дезаль хIамаш, документальни суртaш, кинокадраш, ленински кулгайоазоний копеш, цо лаьдьча балхий эггара хьалхара изданеш, итташ долча дунен халкъий меттала йола Ленина произведенеш.

Документашеи экспонаташеи дуьш Россе къоь революци хулача хана В. И. Ленина баьча дуккхача тайпарча теоретически практически балхах, хьагучабоакхх Сийлахь - боккхача Октябра коталон дерригдунен исторически доархIам, хьаьхокх марксизма - ленинизма идеий триумф.

СУРТА ТIА: музея «Дунен тIоми февральски революции хинна хаь» яхача зале.

В. МАСТЮКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Сийлахь-воккха баьчча дагакхоабаш

«Вай пятилеткех хIарааp — из я вай Даьхен историе доархIаме этап. Царех хIарaр шиъ тайпара белгала я вай заман карагIдиннача тамашийнача гIулакхашца, царех хIарaр даим халкъа дег чу яха ю. Уж шоайла йиххa буьзам болаш а я. Социализми коммунизми хьалъеш долча вай халкъа турпалча къахьегама хетадаьча доккхача цхьан книжка башха кортош да уж», — уж деша КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьнна Молдавски ССР хьахиiна дIей дездеча.

Вай мехка кхоане таханарча дента хьежжа хургьа... Таханарча вай мехнарча сийрдача денна, цкъадале, гаргa а, шоллагIдале, гаьна а хиннаб керда вахар кхолла гIерташ хинна миллионаш бола нах. Цар да йийзай дукха халонаш: халкъа боахам меттоттабеш мехка историе хоагIйола оагIонаш язъеш пятилеткай наьвъашна шоай лер йита.

Советски киноc доро хилийтай из деррига а бIаргаго. Фильман турпалий суртсийаташка гIолла юха а дуьхьалдовт вайна дIалахар. Кинокадраша дувц вайна социализм хьалъяра ленински план кхоачашъярах, итт пятилетке советски халкъо турпалча къахьегамца даьхача толамех, мехка хиннача хувцамех. Уж фильмаш кхоллаш къахьийгад тайптайпарча новхалашна, бакъда, уж деррига а дIаттад цхьан мугIаре, царех хьахиннад вахар ше мо мара кхоачашдоаца лента — Советски Мехка вахар.

«Деррига лаьтта цкъа бIарахьамарна дуьш, из вар ваша къайладоахар гуш,» — аьнна дIадаьд поэто В. Маяковски В. И. Ленинах. Сийрдача вахарах хинна ленински [illegible] цертера тема а хинна [illegible] Н. Погодина пьесах сценариста О. Студовеи режиссера В. Георгиевеи даьккха «Кремлевски куранташ» яха кортина. Дукха деза белган [illegible] вай махкарча кино мастераша Владимир Ильича вахаре доархIамегIа хинна событеш хьахокха гIерташ, доккха даьха кинооператорi цар советски киноленинниана хьаьхоллара а. Баьчча вахарера цхьа эпизод гойташ да вай лаьхе белгалдаьккха фильм а.

Халкъа бух боапача низах бола В. И. Ленина тешам, хургдар цунна гуш хилар — уж самалаш я фильма режиссер В. Георгиев а Владимир Ильича роль ловзаь актер Ю. Каюров а хьаьхокха гIийртараш. Из къаьстта дика селуш да В. И. Ленин ингалсийски яздархочунна-фантастица Уэллс Гербертаца къамаьл деш волча сцене.

— Хьона хьалхашка ба боккха, шелалах гIорабеш латта мохк, валара мукъ бетта мохк, — йоах цецваьннача а гIайгIане волча а Уэллса,— тIаккха хьо уйла я цунна электричество яла. Мишта тешаргва цунах?

— Iа юха а арга, из массазара шIе пропаганда я аьнна, — йоах Владимир Ильича. — Со теш болхлой классах, хьо — тешац! Со теш эрсий халкъах! ХIаьта хьо цецвоаккх цо. Хьо теш шIенача, йоацаше а дагасхача рождественски социализмах, хIаьта со пролетариата диктатура тIехьа ва. Iа ах Росси лергья, хIаьта сона Росси бIаргагу эргальнна, электричество а йолаш къаьстта держава хинна. Историе хьахьокхаргда вайх баьнь малагIа ва!

Цу шин сага юкъе хиннача Россе кхоанехах болча къовсама жоп делар историе ше.

Октябро хьахеллача искусства къона мастераш — С. Эйзенштейн, В. Пудовкин, А. Довженко, Ф. Эрмлер, С. Юткевич, Ю. Райзман — 20 шераш чакхдоалаш хIетта болабеннабар шоай заман тема яшха, вахар эргалаккха гIерташ дIахьалхагIе р т а халкъ дувцаш йола произведенеш хьахолла.

1930 шера Ю. Райзмана оттаду эрий яла гIомара аренаш караерзаир дувцаш дола «Лаьтта хьогденнад» яха фильм. Из да социализм хьалъяра хетадаьча фильмех цаI.

Дукха ха дIаяхачул тIехьагIа, Октябрьски социалистически революце 40 шу дузаш экранаш тIа арадаьлар Ю. Райзмана оттадаь «Коммунист» яха фильм.

Сценаре автора Е. Габриловича дувц ГОЭЛРО яха ленински план эггара хьалха вахаре чакхйоаккхаш, электростанцеш хьалъеш хиннарех. Цу хьакъехьа хIинзалла вай кинос дийцадацар, из ер перда а ше морг изы йоала а материал. «Коммунист» яха фильм ленински парте мугIарeча коммунистех долча кинодувцара хьисапе даьккха да.

Хеталу, фильма турпала Губанова болх бер революци котъялар дезача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе йоккха участок яц аьнна. Бакъда, Губанова цу дIамигачунца а бIаргагу доккха деце а революционни гIуллакха дакъа.

Цкъадале, хоза в, шоллагIадале, хала а вахар дувцача цу фильмах хиннад мугIарeча сагах дола лирически илли, наха хетадаьча вахара хозалах цун низах йола турпала баллада.

1922 шера 20 ноябре Московски Совета Пленумо чIоагIа деттача тIоарашца тIайнйцар трибуна тIа аравьнна В. И. Ленин. Кхоане гуш аьнначa, беррига мехка сиха чакхдаьннача дешаш па чакхдаьккхад Ильича шиъ къамаьл: «ХIанз социализм вайна гаьнара гуш дола хургдар дац... Социализм вай хIара дийнахьарча вахара юкъейоалаьд... Нэповски Россех хьахургья социалистически Росси!»

Социализм вай мехка хIара дийнахьарча вахара юкъе ахарах, мехка халкъа боахам терра дегIадаш социалистически Росси хьахиларах дувцаш да тIеххьарча хана даьхка «Аннай ираз», «Да», «Директор» яха фильмаш.

20 шерашкара таханенга кхачалца вай мехко баьннинъ хьахьокха карагIдаьннад советски кинематографена. Кинематографисташа хIанз а дукха балхаш хеталу пролетариата воккхача баьчах, В. И. Ленинах дола фильмаш доахаш. ХIаьта хIанз, В. И. Ленин ваь 112 шу дузаш, экранаш тIа арадаьннад Е. Габриловича, С. Юткевича сценарех режиссераша Л. Энзлина, С. Юткевича, даьхка «Ленин — Парижe» яха киноленты. Баьчча роль ловзаеш ва актер Каюров Юрий.

Вайна гуча тайпара, кинематограф хьинаре къахьегаш я, цхьа барт а болаш вай халкъо чакхдоаха чIоарга исторически маьан дола гIуллакхаш дашха гIерташ а хьахокха гIерташ а.

Х. НАСУГАЕВ,
ЧИАССР пачхьалкхен кино методически кабинета директор.

ХУДОЖЕСТВЕННИ САМОДЕЯТЕЛЬНОСТА ХЬАЖАР

Къахьийгараш белгала хул

ХьатIадоагIача шIейнта хеталаьча художественни самодеятельноста хьажара кхоалагIа тур дIахояхьа Грозненча В. И. Ленина цIерагIача культура Дворецe гулъелар республикерча юкъерча - специальни дешара заведеней самодеятельни коллективаш. Цхьан дийнахьа укхаза хиннача концерташка самукъадоаккхаш бийнар эрсий бани, вайнаьха дахчан пандар, гитара, фата, дог хьоасташ хоза бар эрсий, эрманой, украински, вайнаьха тьисапе баь дегIа тIа бунха гIирс.

ВIалла дагa ца хиннача тайпара дикa кийчъяьар шоай программаш укхаза дакъа лаьцача Грозненски кооперативни, химико - технологически техникумаша, медицински, педагогически училищаша.

Духхьал хьажаре дакъа ца лоацаш ца Iер дукха, катехха, лоацаша хана кийчъяьчох тара лиар химико - технологически техникума концертни программа. Дезал я аьнна къоастаc метаргIйолаш, уйла ца еш юкъейоалаль цхьа номер лиар цу коллектива репертуаре. Дог хьоасташ а гIадаьташ а да царна искусство йиттa еаш хилар. Цар ухоачашъьяча дуккхача номераша тешал дир, искусствана безам — из цар цхьан дийнахьа аьнна хьайийца а доацаш боккьонца цар вахара юкъе а дена, дIачIоагIдена гIулакх хилар.

Къаьстта белгалъяккха безам ба са цу техникумера кхо коллектив, царех я В. Барышников хормейстер вола хор, «Къона» яха вокальни ансамбль, «Иллена вахаре гIолла» яха вокально-инструментальни ансамбль. Цар дIаьнна иллеш духхьашка хозаш деце а шиъ тайпара дег чу дувшаш, дадувгIа дегдоагIаш дар. ХIаьта вокально-инструментальни ансамблах, хIанз вай республикерча профессиональни коллективашта нийса, иллеш дIаадара дикала боараш цуя ба аьлча хаьа хургдаш.

Ала деза, концертни программо дIахьоше а юкхе хьалъаллача киноэкрана тIа хьокхача суртаница цар шоай техникума вахар довзийташ хинна хилар, хIаьта вайнаьха халхар деш хьахьоккхар доамаш, гIалаш. Из дика дIанийслуш а товш а дар концертни номерашца.

Вайна ховш ма хиллара, художественни самодеятельноста хьажар хетадаь да хьатIайоагIача республика юбилейшта. Цудухьа хеталу, хIара коллектива репертуар республика вахар, культура йовлийташ хила еза, аьнна. Вешта аьлча, цар шоай концерташца юбзае еза республика вахара массе оагIон еш йола пропаганда. Цу гIулакха лаьрхIа программана юкъейоалае йиш я литературно - музыкальни композици, иллеш, стихаш, искусствa кхыдола тайпаш.

Шоай программа лакхе белгалдаьккхача тайпара хилийтара дукха къахьийгачох тара дар кооперативни техникума самодеятельни артисташа. Республика таханара вахар, экономика, культура дегIаахар дика довзийташ яр цар кийчъяь «Са республика—са курал» яха литературно - музыкальни композици. Коллективай репертуараш интернациональни хиларах ала, цу дешара заведене репертуарах эггара интернациональни яр ала деза. Цуна юкъе дар эрсий, украински, черсий, вайнаьха иллеш, халхараш.

Дикала диллача белгала ца доахаш Iелац Хурасвас даь «ХIанзарча ритмех» долен Султыговаси Хасуевси даь вайнаьхси халхараш.

Шоай концерт чакхдоалаш кооперативни техникума коллективо геттара хоза сурт оттадир сцена тIа. Вай мехкарча ехийтта республика бийрахашта тIехьашна шерашаш дар тайп - тайпара бесаш дола йовлакхаш.

Бакъда, лакхе йийцача шин коллективо гIаддийр, самукъадаккхар доадеш хилар Сунженски района Серноводски юртбоахама техникума хьажаре гойта программа.

Концертни номераш во кхоачашъярал совгIа, цун репертуар уйла ца еш, лоанача хана оттаь хилар гуш дар. Ала деза, эггара хьалха эртела бIарг гIаоттар программа дIахьоша поллa. ТIехьа ,тIадоагIар а цунга хьежжа хургда аьле хет. Эггара хьалха бIарга кIал шйсенна саг, хьо тхона ва веза аьнна хьавоалавича санна вар Серноводскерча коллектива программ дIахьоша вар. Цхьа шиъ масал доладергда ал. Илли дIаоогдар трио я аьнна хьанхайкалир, сцена тIа праваьлар ях саг, плахе а илли оалаш а вар. ТIаккха, таханарча денга кхаччалца трио м кхаь сагах латтош хиннай. Шитта, хор я аьнна сцена тIа хьалъоттаьар а массех саг мара вацар. Цул совгIа, техникума хьажаре тайта дуккхагIйола концертни номераш а уж кхоачашъяьрай а жюрена шоалагIа гуш бар. Духхьашха жюрена уж байнабар массехи ди хьалха районаша шоай программаш гойтача хана Сунженски района концерте. Царех дар Гуцнев Мусас дIаьшна иллеш цо лакъа лаьца кхыйола номераш. Из а конкурса боккьонаш телхаеш дар.

Хьажара дика кийчо ярца белгала лланзар Грозненски механизацеи учетеи техникум, Гудермесера педагогически училище.

Юкъерча специальни дешара заведеней художественни самодеятельноста коллективашта юкъе къаьстта шийна тепкам тIаззарех яр медицински училища коллектив. Хьажаре дикагIа хиннай аьнна ялх концертни номер къонстайир жюре цу коллектива репертуарера. Царех да хормейстер В. Е. Кондратьев волча хоро дIаьшна иллеш, «Дрема» яха эрсий халкъа илли, эрсий халхар, кхыяраш. Белгалдаккха деза, училища кулгалхошта концерта номераш кийчъяра а шаръяра а дикка терко яь хинна хилар. Цун дика тешал дора шоай дешархоех дог лазаш зала чу училища директор А. И. Качан, дукха хьехархой баьгIа хиларо а. Директора кхетама балха йолча заместителa И. Я. Ерошенкоца къамаьл хилар са. Хьажара нитта дика кийчо е вIашIехьдаларах аз хьаттача цо аьлар: — МоллагIа балха толам боаккхийтар къахьегам ба, — аьнна.

Дукха къахьийгалга гуш дар училища самодеятельни артисташа, къахьийгаче, цар къахьегар дайнадац.

БIарча хьайийнача, дег тIа сийрда лер йитар юкъерча специальни дешара заведеней художественни самодеятельноста коллективаша.

С. АРЧАКОВ.

Уж юбилейни шера боиза массово - кхетама болх бу Староглладовски станицерча Л. Н. Толстой цIерагIча музея болхлоша. ХIанз укхаза хьажаре болх бош я лекторски группа. Цунна керте латт цедагор, музея директор Н. К. Гадченко. Лекционни пропаганда оча цо ше а дIна масал гойт. Музе ухача наха, моттигерча Л. Н. Толстой цIерагIча комсаш леласча совхоза болхлошта цо кастa-каста лекцеш еш. ЧIоагIа раьза я болаш дадувгI пунга хьайбаш лелийераша, механизатораша, домсаш лелаечар.

Ешача лекцей темаш тайптайпара я: «Советски республикай дошал хилара — мехка рузкъа дебаду», «Сийлахьдоккхача доттагIлеи дуъ», «Къулбаседа Кавказ Л. Н. Толстоя произведенешка».

КАГИРХОЙ ВЕЗА ХЬАША

№ 47 йолча Грознерча школа актови зал тIаьккьаьнна хьалийдар Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашцарча вIашагIкхетаре даьхача берша. Ветеранашта юкъе бар артиллерист М. Б. Халухаев, партизан В. К. Шаликов, радист Ю. С. Самхадов. Уж къамаьлаш даь баьнабар, тIеххьара къамаьл де дезаш вар дегIаца нна болаш воля, куц долаш вола саг. Г. Ф. Асмоловский. Бераша хьалхе а хайнадар из «Терек» яхача партизански отряда комиссар хинна а, из вола моттиг аьнначa сага фашисташа 25 эзар сом дала лаьрхIа хиннилга я. Из деррига шоашта хой а, царна сакъердам бар цунга шингара из хаза.

Фашисташ Къулбаседа Кавказа гаргагIертача хана Асмоловский Григорий Федорович вахаш а болх беш а Моздоке хинна. Парте райкома секретарь хиннад из. Парте Ставропольски комитета райкома кулгалхошта тIадул моастагIчоа тьле тIазар дергдола партизански отряд вIашагIтоха.

Парте райкоме вIашагIйолла йолабир отряд, херкар денал долаш бола а тешаме бола а нах. ХIаьта отряда командиралла хьожаву Моздокерча НКВД отдела начальник Близнюк Павел Тарасович, комиссар хул Асмоловский Григорий Федорович. «Терек» аьнна цIи тиллача цу отряда командоше сихонца белгалйир шоай балаш хургйола моттиг, гера, продукташ лелаергйола моттиг. ХIаьта моастагIа Моздоке кхаьчача хана отряд буруни арснашка яр.

Зала чу сатем латтар, ше дувцар бераша дикагIа кхетадергдолча тайпара дувцу гIертар Григорий Федорович.

— Тха отрядаша дукха нах бацар, — дувц цо, — бакъда, оаха хIаьта а тхоай дакъа юкъехьора моастагIа вохавара мегаьрча гIулакха. Цхьан дийнахьа самолеташа десант Iохоадир тхона гаьна доацаш, цаI ceина шовар кара а воалаваь тIема часте дIабитар оаха уж. Цу тайпара гIулакхаш кIезига карагIлийнадац тха отряда Моздокера Гудермесе бодача машинаьхьа тIа дукха эшалонаш, тIаьш дохадора оаха. МоастагIа МагIалойнерча а хIаьта цигара яьнна Грознерча а мехидоьгта тIавхача гIертар. Цхьан дийнахьа, цхьан сахьата садаккхийтацар оаха царга.

Дукха дийцар цу вIашагIкхетаре «Терек» яхача партизаний отряда хиннача комиссара шоаш старосташ боабарах юртанна вахача наха тIем тIарча хьалех дувцаш шоаш лелирах, кхычох.

— Фашисташа хьаьнха аьча дилла хиларах дувцадa? — аьнна хаттар дир цхьанне.

— Моздоке а кхыча станицашка а хьалдехаьар моастагIчо сохи отрида командирах Близнюкахи 25 эзар сом дилла хилар дIахайташ йола объявленеш. Цхьан партизано штабе ена из объявлени ийча дукха дийлар тхо шиъ. Мелла дукха ахча цар диллах, тхо доьхаргдоа, тхона гиннa боцх бергоола сог ийсевалайшар. Цудухьа, Къулбаседа Кавказ моастагIах IоцIенаьллалца тIаькхи лоаттадир оаха моастагIашта.

Бераша дикка ладувгI цу бирсача хана кIезигача наьх ластача отряда каралдаьнначa гIулакхах долча дувцарга. Григорий Федоровича дийцар ше кастата Моздоке ахарах, цига кхеча тIем тIа байнбча дукхагIа бовзхача наьха бекарий кхаь тIа ра воаш цхьа, цIавеча из хилараx.

ТIем дIабьалайначул тIехьагIа Асмоловский Григорий вайнаьхаш хIанз дукха шераш да из вай республике вахa. Цо боаш баьд тIаьккха пенсе вахан, бакъда, воагIаш ветеран цаI ца доц. Из даим къоагIабарий веза хьаьша ва.

С. ВОРОНИН.

СИЙ ДОЛЧА ЯЗДАРХОЧУН МУЗЕЕ

«Вай республика Советски Iаьдал аттача шерашка экономически а культурни а гIаахар», кхыяраш. Цу темах лаьна лекцеш ешаш ба моттигерча школа хьехархой Т. И. Лизонцова, Н. Н. Кузенко, Н. М. Гадченко, совхоза вулгалхой.

Тепкам тIаьлаш я кхийн гIалгIайн шоай лоIаматIа Россеца юкъебахара исторически доархIам хьахьоккхаш йола стенд. Стенда тIа да доттагIллах, Л. Н. Толстоя кхолламах лаьца В. И. Ленина аьнца дешаш, Къулбаседа Кавказе къона волаш аз лаьнха ха са вахаре дийнагIдола шераш да, аьнна сийлахь - воккхача яздархочун дешаш. Мохк экономически а культурни а мишта дегIаихаб тешаеш хьахьокхаш йола цифраш а.

Юбилейни датаца хетаь массера мероприяташ чакхйоахаш районерча школашта, культура учреждениешта методически новкъостал цу музея болхлошо.

Цу культура кхерча тукха болх белга, нах раьзe бовлаш укхаза ухийта хьалъокх ух цифраша: совхоза станицерча музе хиннай 1 эзар совгIа саг, уж шера эзар гаргга саг. ХIараннена укхаза кораходаргIа хайта сакъердаме, пайдане дола хIамаш.

Е. ФАРНИЕВА.

Актера кхолламах дола дош

Дукха ха воацаш Л. Н. Толстов цIерагIча университете хилар хьатIадоагIача шIейнта хетаь Абхазски АССР, Къулбаседа ХIирий республика заслуженни артиста, вай республика халкъа артиста а Ленински комсомола республиканена преме лауреата а Омаев Дагуна кхолламa сайре. Актови зал йиззa болча студенташа тертам тIа а бохийташ ладувгIар актера вахарах долча дувцарга.

Ерригаш дIаьаьрхIача кино 21 роль ловзаьяи вай мехкахочо Омаева турпалаш наха парсIато, мукъале яла гIерташ, наха дика де гIерташ ба.

Бакъда, хIанз Къулбаседа ХIирий республике довккхаш латтача «Сармати цун къонгашнe» яхача фильме Омаев кьавачи, вола сага сурт-сибат кхоллаш ва. Цун турпал ва белогвардейски полковник Измаил.

С. ЧАКОВ.

ТЮЛЕНИЙ ГIАЙРЕН ТIАРА ЗАПОВЕДНИК

Сахалин [illegible] гIайрена къулба-малхбоалехьа Терпении яхача [illegible] цу оаманагIа гIайрен дIоахал деррига а 645 метр яра дац, хIаьта, шорал [illegible] а оамагIа да — 112 метр. Бакъда, оамига яле а чIоагIа доархIаме я из укхаза я пачхьалкхан заповедник — Тюлений гIайрен тIа я [illegible] [illegible]

[illegible] вертолетаи чакхйоалаш цу тIа гIолла.

Заповеднике [illegible] а беха беш ба океанографи [illegible] боахамаи [illegible] [illegible] [illegible] флорей фауней лоарамра [illegible] Тюлений гIайрен [illegible]

[illegible]

БУГАЕНКО Евгений,
АПН корреспондент.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 АПРЕЛЬ
В. И. ЛЕНИН ВАЬ ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Мочал ше, журнал [illegible]».
9.15 — ДIалоеш Д. Д. Шостаковича цIерагIча квартето.
9.45 — «ШIаьхказа хешаша, М. Горький цIерагIча Ленинградски Доккхача драматически театра фильм-спектакль.
11.05 — Концерт.
11.25 — «Мердлзарашь».
11.50 — «Мердлзараш».
14.30 — «Ленина земля». Документальни фильм.
15.45 — «Передлаш вай гIулакх — партия». Советски поэтий произведенеш йола композици.
16.15 — «Москверча Ленин хиннача моттигашц гIолла».
16.20 — П. И. Чайковский. Оркестрана серенадa лаьрхIа концерт.
16.55 — В. И. Ленин ваь 112 шу дузара хетаь торжественни заседани. Концерт. Кремлевски съездий Дворецера трансляци.
20.20 — СССР Халкъа артиста С. Рихтера дIалоеш Л. Бетховена сонатни.
21.00 — «Ха».
21.45 — Хоккейх йола дунен чемпионат. ФРГ вIашагIтеха команда — СССР вIашагIтеха команда. 2-гIаш, 3-гIаш периодаш. Финляндера передача.
23.05 — «Тахан дунен тIа».
23.20 — Хоккейх йола дунен чемпионат. Швеци ЧССР-ая вIашагIтеха командашта юкъера матч. Финляндера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — ГIуйренара гимнастика.
8.20 — Iилман - популярни фильм.
8.35, 12.05 — «Вай беш».
9.05, 11.05 — Испански мотт.
9.35, 10.45 — Природоведени. 4 класс.
9.55 — «Революце яздала». Iилман-популярни фильм.
10.15 — ПТУ демаргошта. В. Маяковский поэзия [illegible].
13.15 — «Ленина дош».
13.55 — «Эксрамш». Субтитраш йола художественни фильм.
15.30 — «Кердлараш».
17.55 — «Париж. Ленина проспект». Документальни фильм.
18.30 — «Ленина хьайнача вальбаргIа» (нохчий меттала).
19.00 — «Нохч - ГIалгIайчено гIолла».
19.20 — В. И. Ленина 112 шу дизара хетаь литературно - музыкальни передача (гIалгIай меттала).
19.45 — «Бийса даьккхала хийла шум, барашIо».
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Кубань» — «Спартак»: ШоллагIа тайм.
20.15 — «Советски Союзе гIолла». Киноибозрени.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Послание вечности» яха художественни фильм.

21 АПРЕЛЬ
1 ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.50 — «Цемент». Телевизионни художественни фильм. 1-гIаш, 2-гIаш сереш.
11.00 — Узбекски ССР фольклорни ансамбла концерт.
11.20 — «Кердлараш».
11.30 — «Кердлараш».
14.00 — «Городарчун дадагIаш». Iилман-популярни фильм.
15.10 — «Эсий хьамаьа».
15.40 — Самбо латарах йола Европа чемпионат. Болгарера передача.
16.13 — «Москва [illegible]».
16.45 — «Шахматни школа». Разрядний класс.
17.15 — Фалкъ болча тьешах тIа «Дийдонгорч [illegible]» [illegible] фильм.
18.05 — «Кагирхой адресаш». ВЛКСМ XIX съезда делегатапща вIашагIкхетар.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Г. Пономаренко иллеш.
19.20 — «Польшана лаза таьхача телевизионни документальни фильма премьера».
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР Пачхьалкхаен академически Доккхача театра ЧIоннарг доккхар ансамбла концерт.
23.25 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — ГIуйренара гимнастика.
8.20 — Iилман - популярни фильм.
8.35, 12.10 — В. И. Ленина суре советски изобразительни искусствo.
9.05, 10.35 — Истори. 4 класс.
10.05, 13.55 — Р. Гамзатова лирика.
11.40, 12.40 — Б. Н. Полевой. «Баьккъонца волча сага йола дувцар». 5 класс.
13.10 — «Звездочета».
14.25 — Экран — хьехархочун. Астрономи 10 класс.
15.00 — Истори 7 класс.
15.25 — «Кердлараш».
17.15 — Нохч-ГIалгIайчен артисташ 60 шу из вай лаIаматIа Россеца юкъехха 200 шу хилара пачхьалкха. «Тхо — интернационалисташ да» (нохчий меттала).
17.50 — «Произведений герой — вай хьамахо».
18.00 — Фильм-реклама.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчено гIолла».
18.25 — Халкъа тIахьожама наьрх.
18.50 — «Социалистически опыт, проблемаш» (гIалгIай меттала).
20.00 — «Бийса даьккхал хийла шум, барашIо».
20.15 — ДIавохх Армени Пачхьалкхен камерни оркестра.
20.30 — «Хьамдара Лаьтта». Телевизионни документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Северный вариант» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

21 АПРЕЛЬ
В. И. ЛЕНИН ВАЬ ДИ

6.40 — «Дийначарга зийнагIа вара». Литературни передача (гIалгIай меттала).
6.35 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.25 — «Ульяновски» яха радиожурнал (нохчий меттала).
8.45 — «Ленинах дола иллеш» (гIалгIай меттала).
9.15 — Миллионий ленински университет. «Лелаш хьаьх халарх». Беседа (нохчий меттала).
9.30 — Хормамшта пайхалошаш (эрсий меттала).
9.40 — Хоамаш.
9.45 — ХIара балха дийнахьа хьалер дувцегIа хилийта! «Дешиа къахьегг» (гIалгIай меттала).
11.15 — «Микрофонаца Грозна гIолла». Радиоаьлуч (эрсий меттала).
11.30 — «Халкъа деге чу — Ленина цIи». Радиокомпозици (эрсий меттала).
13.15 — «Йоза хьеланах» (нохчий меттала).
13.55 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — Л. Н. Лыкова. «Вахар [illegible]». В. Н. Ленин вахха дунна хетаь бола литературни передача.
18.17 — «Ильича хьаха дешар [illegible]». Концерт.
18.57 — В. И. Ленинах дувца С. М. Кирова оадд дувцар.
19.10 — «Нанех, Ленинах. Дай мехках». Концерт.
19.30 — Ленинах бола кантата. А. Лепский.
19.55 — Вай Даьхе пореш бахарах дола иллеш.
20.37 — Кхуьна. «Нохч-ГIалгIай жаргi».

22 АПРЕЛЬ

6.40 — «Юртара гIуйренаш» (эрсий меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинная знама» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.35 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.15 — Лирически иллe концерт.
8.15 — «Атеисто» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
8.55 — ДоттагIчон аьараш (нохчий меттала).
9.15 — «Хьальхана бIаьсте хIара сахьат мел болаш да» (гIалгIай меттала).
11.15 — Передачай программа. ХзоттамаХ йола хоам (эрсий меттала).
12.10 — «ДоттагIий иллеш» (эрсий меттала).
12.31 — «Литературни Нохч-ГIалгIайчен» (нохчий меттала).
12.45 — Социалистически кхал Диезах (эрсий меттала).
16.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Ленина дола иллеш кхоачашдераш». Советски поэтий стихаш.
18.30 — Р. Шуман. «Кхоалар» яха прелюди.
19.25 — «[illegible]». Э. Хайнски хьащаш.
19.40 — «Вари хладаьа тьол». Концерт.
19.54 — Мехкарчи авторий иштарашаш [illegible].
20.41 — Нохч-ГIалгIай амараш.

Хоттамаш

Тахан республике гIаьнах Грознен шIаьрк-дерча мугIаш а йоллаш, йийчaн а йолаш, малхбоалехьара секундо 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилeн фегара. Температура республикe 17—23, Грозне 20—22 градус бIаьстe болаш хилeн тарлу.

Кхоана [illegible] а йолаш, йийчaн [illegible] малхбоалехьара секундо 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилeн фегара температура дийнахьа 6—11, дийнахьа 21—26 градус йIовхал йолаш хилeн тарлу.

Метеочасть [illegible].

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364007, г. Грозный Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-45-07; Оалхохама секретара — 9-24-05; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспорте — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорашн — 2-80-89.

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-45-07; ответственного секретаря — 9-24-05; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-80-89.

Газет эрсдувл шинарен, ерен, шоатген деношка

Сф05086. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1772.